

13de Aarg.

1882.

23de Bind.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift

for

nyttig og underholdende Læsning.

Udgivet af N. Thronsen.

15de Mai. — 9de Hefte.

Decorah, Iowa.

Vaa Udgiverens Forlag.

Trykt i den Norske Synodes Bogtrykkeri.

Entered at the Post-Office at Decorah as 2nd class matter.

„For Hjemmet“

et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

Det indeholder et afvejlende og omhyggelig uddalgt Kæsestof, bestaaende af historiske Skildringer, Efterretninger om Opfindelser og Opdagelser, Missionsberetninger, Reisebeskrivelser, Skildringer af Lande og Folk, Dyre- og Planteliv samt

Fortællinger, Digte, Gaader og Blandinger.

Det udkommer med to Ark i Omflag to Gange om Maanedn (15de og 30te) og koster \$2.00 (til Norge og Danmark \$2.25) om Aaret i Forud. Dermed er ogsaa Portoent betalt. Klubber paa 6 betalte Exemplarer faa de 7de frit. Penge sendes helst i Money Orders, Drafts (helst paa Chicago) eller Registered Letters, da Posterne ikke overalt ere sikre. Nye Subskribenter behøge at melde sig snarest muligt.

Adresse: R. Thronsdien, Box 1014, Decorah, Iowa.

Vil man benytte anden Mand's Hjælp til at indsende Penge, da se til, at Vedkommende er paalidelig.

7 forudbetalte Exemplarer sendes 1 Aar for \$12.00.

Ældre Bind af „For Hjemmet“, se sidste Side.

Landslege J. Q. Taylor garanterer Enhver en kon- dig og omhyggelig Udførelse af alt til Saget hørende Arbejde for moderat Betaling. Special Omhu anvendes paa Bevarelsen af de naturlige Tænder. Alle Guldfyldninger udføres efter nyeste Methode og saa billigt som Arbejde af bedste Slags kan gøres.

Office over Ben Bears Clothing Store,

Decorah, Iowa.

J. J. D. Gremm

følger

Pianoer, Orgler, Violin-Streng, Sy-Maskiner, Næ, Naale etc.

af bedste og billigste Slags, saa billigt, som det kan følges.

Se ind til ham, førend De afslutter Handel med nogen Anden.

Pianoer og Orgler stemmes, og Arbejdet garanteres.

Office i C. B. Shepards Juveler-Butik, en Dør Syd for Leonards Bog-Store, lige over for Postofficeet.

1 n

DECORAH, IOWA.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

13de Aarg.

15de Mai 1882.

9de Hefte.

Vor Herres Jesu Mindefest.

(Grundtvig.)

Vor Herres Jesu Mindefest
Den Høitid er, som glæder bedst ;
Thi hvor han kommes ret ihu,
Lyslevende er han endnu.

Vær, Jesus, da mit Liv, min Lyst,
Den skjulte Perle i mit Bryst !
Vær du min Trost, vær du min Fred !
Vær du mit Lys, min Salighed !

Et Lys, som aldrig bliver slukt,
En Blomst, som altid sætter Frugt,
En Videnskab, som Gud kun ved,
Er Livet i din Kjærlighed.

Den hilser mildt som Morgenrød,
Den brænder klart som Solens Glød,
Den dober Stov med Glædens Daab,
Den føder Herlighedens Haab.

Den føder Hjertens Kjærlighed
Til dig, som Døden for os led ;
Den føder Kundskab evig sand,
Om Livets Lys og Livets Land.

Som Faderen, saa ærer dig
Hvert Englechor i Himmerig,
Og som du elskes her paa Jord,
Af Stov opelises Helgenchor.

Saa bryd da ud i Frydemaal,
 Du gamle Tro, du unge Haab!
 Og du, som ei af Alder ved,
 Du evigglade Kjærlighed!

I Jesu Navn syng Jesu Pris
 I Orken og i Paradis,
 Alt, hvad som Tunge har og Røst,
 Alt, hvad som Hjerte har i Bryst!

Syng høit og lavt i fulde Chor!
 Syng lavt, du Himmel, høit, du Jord,
 Saa smelte sammen kan i Sky
 Med Jesu Navn en Loosang ny!

Den Fælles-Sang for Gud og Mand
 Gjør Fællesskab paa Himlens Rand
 Imellem Herrens Mandedchor
 Og alle Hjertesut paa Jord!

Halleluja for Herrens Bord
 I Himlen hist og her paa Jord!
 Halleluja! Far op, far ned
 For Jesus i al Evighed!

Skovduen.

(Fortælling af H. Fries.)

(Fortættelse.)

Tredie Kapitel.

I Staden.

Den korte Novemberdag var snart tilende, og gjennem de smaa Ruder i det eneste Vindu paa Husmandsstuen kunde neppe en Straale af det flygtende Lys trænge ind. Den syge Moder laa i Sengen; man hørte hendes tunge, urolige Aandedrag. Børnene havde fundet sig forskjellige Hvilepladse rundt Væggene, hvor de sad halvt sovende, og Kristian vuggede sagte sin lille mindste Broder. Faderen kom hjem og hængte den Skræppe, hvori han havde havt sin tarvelige Niste,

da han gik til Dagarbeidet paa Herregaarden, op paa en Krog ved Ildstedet. Derefter tændte han Tranlampen, som hængte efter en Snor ned fra Taget. Den havde ikke Evne til at oplive Scenen, men kastede et meget mat og bedrøveligt Skin over den fattige Stue med dens Indvaanere.

Et dybt Suk arbejdede sig uvilkaarlig over Mandens Læber; thi det er tungt for Daglønneren, naar han om Aftenen kommer hjem fra sit anstrængende Arbejde, at finde Hustruen fængslet til Sygeleiet. Da staar ingen varm dam-

pende Mad færdig til ham paa Bordet, der kan styrke og oplive ham; Kreaturerne derude i Hjøset er ligesaa sultne og føler det ligesaa utriveligt som han; thi de faar ikke i rette Tid sit Afstøf og sin sædvanlige Nøgt, og Børnene græde af Hunger og Træthed.

Den lille Familie skulde netop sætte sig ned og fortære den fattige Anretning, som Faderen endelig ved Hjælp af den ældste lille Pige havde faaet istand, da Døren sagte aabnedes, og Grethe traadte med blegt og alvorligt Ansigt ind i Stuen. Det viste sig tydeligt, at Pigen kun med stor Selbbeherskelse kunde vedligeholde et roligt Dre. Hendes Blik flet hen til Sengen; og da hun saa, at Moderen laa i en Halvslummer, vinkede hun til de smaa Sødfænde, at de skulde være rolige, og gjorde derefter et Tegns til Faderen, at han skulde komme ud, for at hun kunde meddele sig til ham.

Da Faderen kom, bad Grethe ham forberede Moderen paa hendes Ankomst. Det var ingen Ulykke, som foranledigede denne hurtige og uventede Tilbagekomst til Hjemmet, men hvad der var skeet, vilde hun meddele begge Forældrene paa engang, naar alle Børnene var faldt i Søvn. Indtil den Tid vilde hun opholde sig ude paa Laaven; forøvrigt havde ingen seet hende komme; thi hun havde opholdt sig udenfor Landsbyen, indtil Stumringen var indtraadt.

Aftensmaaltidet var snart tilende; hvorvidt alle var bleven mætte, kunde der være Spørgsmaal om; saa meget er vist, at Kristian fremdeles kastede begjærlige Blikke paa Brødet og Smørret. Mere kunde dog nu ingen faa, der som det ikke skulde blive altså knapt den følgende Dag.

Snart laa alle Børnene i dyb Søvn i et lille Kammer ved Siden af Stuen, og gjennem den halvaabne Dør hørtes

deres regelmæssige Aandedrag. Hvor velsignet er denne Barnesøvn, der kommer saa hurtigt og let, tager de Smaa i Svavn og bugger det lille Hjerte til Ro. Al, hvor kort den Tid varer, vi kunne lade saaledes! førend Verden, Sorgerne, Sygdom og Synden følger os til det natlige Leie og jager denne velgjørende Engel bort fra de trætte Dønsaa.

Manden gif hen til sin Hustrus Seng, tog hendes nedfaldne Haand og vækkede hende; hun slog Dinene op, som glindfede af en feberagtig Blod. Strax han nævnede Grethes Navn, reiste den Syge sig hurtig op og spurgte, hvordan det var med Pigen, om han havde hørt noget; thi hun havde netop haant en foruroligende Drøm. Da traadte Datteren, som havde lyttet ved Døren, sagte ind i Stuen og gif hen til Sengen.

Med stor Anstrængelse beherskede hun sin indre Bevægelse — for ikke at forurolige den Syge — satte sig tilsyneladende rolig ned paa Sengen og tog Moderens hede Hænder mellem sine egne, der var iskolde. Havde der ikke været saadan slet Belysning i Stuen, vilde Moderens Dine, som urolige var fæstet paa Datteren, visselig have seet den overordentlige Blegghed, som bødskede dennes Ansigt.

„Kjære Mor, vær ikke urolig, fordi jeg atter er hos dig“, begyndte Grethe; „jeg har ikke gjort noget, hvorover jeg behøver at skamme mig for eder, mine kjære Forældre. I skulle nu faa vide, hvorledes det forholder sig, og det vil lette mit Sind at meddele mig til eder. Sønnen i Huset, hvor jeg var i Tjeneste, har fattet Gudhed for mig, har givet mig sit Hjerte. Men I kunne vel forstaa, at der blev en Opstand, da hans Moder fik dette at vide; hun har kastet hele Skylden paa mig, som om jeg havde loffet ham til mig. Dette er jo et An-

greb paa min Hæder og Ære, og skjønt hun vilde beholde mig til forstkommende Mai, gif jeg strax. Ganske vist synes I, at jeg heri har handlet ret. Nu falder det sig jo ogsaa godt", vedblev hun med et lidt Suk, „at jeg kan pleie dig Mor og overtage Husstellet, medens du er syg, og naar du er bleven bedre. kan jeg nok skaffe mig nogen Fortjeneste hos Bønderne. Sig mig kjære Moder, at du ikke misbilliger, hvad jeg har gjort, og at du ikke finder det altfor tungt, at dit Barn i urette Tid og ligesom bortjaget er kommen ud af Tjenesten.“

Nu kunde Grethe ikke længer tilbageholde de længe med Moie hemmede Taa- rer, som flød ned over hendes Kinder. Hun skjulte Hovedet ved den syge Moders Bryst, og det dunkle Skin fra Lampen faldt ned over trende bedrovede Hjexter.

Moderen lagde sin magre Haand paa den grædende Datters Hoved; thi hun formaade ikke strax at tale; men omsider ytrede hun med afbrudte Ord:

„Det er godt mit Barn, at du kommer hjem, og naar du i denne Sag har en god Samvittighed, saa har det ingen Nød. Jeg kunde heller aldrig have troet noget andet om dig. Men det havde vistnok været bedre, om det havde skeet paa en anden Maade; thi Verden tror altid det værste, og det kommer til at skade dig. Gud hjælpe os!“

Fadereren havde Betænkelse i en anden Henseende; han fandt vistnok, at det var meget godt at have Datteren hjemme under Husfruens Eghed; thi saaledes som hidindtil kunde det i Længden umulig gaa med Husstellet; men hvad vilde vel Herrerne paa Godset sige herom: Forvalteren, Inkassatoren, ja Hr. Greven selv? De var altid saa misfornøiede, naar voksne Døtre var hjemme hos sine Forældre, fordi de fryg-

tede, at Familierne derved skulde forøge sin Fattigdom, og at Afgiften af Jorden, naar Betalingsdagen kom, saaledes ikke fuldt ud kunde betales. Derfor maatte han strax den følgende Dag gaa til Inkassatoren og forklare, hvordan Omstændighederne i hans Hjem var under Konens lange Eghed og bede om Lov til at beholde Grethe hjemme Vinteren over.

Saaledes forenede denne sidstnævnte Bestyrmning sig med de mange andre. Det var derfor ikke forunderligt, at de alle var belemte om Hjertet, og at Sønnen ikke blot flyede den syge Moder.

Den følgende Morgen, da Solen sent men klart og straalende steg op paa den skyfri Himmel, var vore bedrovede Bønder noget bedre tilmode. Moderen havde, trods den Sindsbevægelse hun havde gjennemgaaet den foregaaende Aften, den sidste Del af Natten nydt en vederkvægende Sovn og for første Gang paa lang Tid spist med god Appetit den Suppe, som Grethe havde kogt til hende. Faderen troede, at han nok skulde faa ordnet Sagen efter Ønske med sin Overordnede, thi han var vel anstrevet hos Forvalteren og haabede, at denne vilde lægge et godt Ord ind for ham. Og Grethe selv! I hendes Hjerte var, efter en brændende Bøn til Gud, Mod og Ro vendt tilbage, og i sit Kinderste havde hun, ligesom nogle Dage tidlige ved Stenen paa Veien, fornummet det Løfte:

„Jeg er med dig og skal forvare dig, hvor du gaar og skal føre dig paa alle dine Veie.“

Det var ogsaa Lægedom for Grethes Sind at se al den Fryd og Glæde mellem de smaa Sødskende, over at den kjære Søster atter skulde blive hjemme hos dem. Kristian dansede rundt paa Gulvet og sang: „Nu saa vi Klumper af Hvedemelsdeig, og nu saa vi Grød

med en Smørklump i Midten. Hurra, Hurra, Grethe er her!"

Saa kom der Dage af Hvile og Ro for Grethe. Paa Arbeide var der ingen Mangel, ude i Fjøs, i Lade og ved Skorfien, med Strikketoi og med Synaal, de slittige Hænder var aldrig ledige, men i hendes Fjandre, i hendes Hjerte var det stille. Ved Juletider kunde Moderen atter være oppe; Datterens trofaste Bleie havde udrettet mer end noget Lægemiddel kunde have formaaet, og i Særdeleshed havde det gjort Moderen godt, virket beroligende og helbredende paa hende at vide Husholdningen og Bornene i saa gode og paalidelige Hænder.

Juleaften sendte Præstens Familie dem et smukt Juletræ med tolv fulørede Lyg. Denne Helligaften var der atter mange glade Ansigter i den lille hvide Stue ved Bækken.

Da det nye Aar oprandt, vilde Grethe forsøge at forstaafe sig en anden Tjeneste, men hun onskede ikke mer at komme til nogen Bonde; hun havde nu Lyft til at forsøge sin Lyfte i Staden.

Nytaarsdag, om Eftermiddagen, var hun alene hjemme med den Lille, som laa i Buggen; de andre Sødsfende var alle ude og agte paa Kjelke paa den tilfrosne Bæk; Moderen var, for første Gang efter sin Sygdom, gaaet i Besøg til Landsbyen og Faderen et Grendt til Væveren.

Grethe havde taget den lille Bog frem, hun fik til sin Konfirmation og læste med Andagt og Estertænte et Stykke, som formanede til alvorlig Selvprøvelse. I Særdeleshed opfordrede den til Aarsdagen efter Konfirmationen samvittighedsfuldt at estertænte, om man i det Aar, som var henrundet, havde været de Løfter tro, man da havde aflagt. Det var vel endnu langt igjen til Palmesøndag, men Grethe tænkte, det kunde være nyttigt og nødvendigt nok ved Begyndel-

sen af det nye Aar at anstille en saadan Selvprøvelse.

Medens hun sad saaledes fordybet, hørte hun pludselig Lyden af hurtige Hovslag. Rigen saa dog ikke op, forend Snyggen af et Hestehoved faldt paa Bogen, som hun holdt i sin Haand; med Overraskelse opdagede hun da — Herman.

Den unge høie Mand maatte boie sig dybt ned fra Hesteryggen for at kunne se ind gjennem det lave Vindu, men hans alvorlige, speidende Blik fandt da, hvad han søgte, og med et inderligt Udtryk hvilede de paa Grethes vakre, dybt rødmenende Ansigt, som om han for lang Tid vilde indpræge hendes Træk i sin Erindring og tage Erstatning for det lange Savn deraf.

„Grethe“, sagde han, „det er mig; vil du ikke komme ud til mig? Jeg vilde saa gjerne saa sigte dig, at mit Hjerte endnu altid er og forbliver uforandret og hører dig til. Du gjorde ret i at gaa, hvor tungt end dette var for mig! Engang skal jeg dog, om Gud vil, give dig Erstatning for al den Uret, du har lidt i mit Hjem. Vent taalmodig og stol du bare paa mig! Nu, da jeg atter ser dit elskede Ansigt, gennemstrømmes jeg af nyt Mod og Glæde. Der hjemme staaer vel endnu alt paa den gamle Fod, men jeg tror saa sikkert, at de store Stene, som nu ligge i vor Vej, engang skulle blive afsøltede. Tror ikke du ogsaa det? Og, Grethe, jeg har lært at forstaa, hvad du sagde mig, dengang vi fulgtes ad fra Kirken, at:

„Alle Guds Ord er Sandhed, og alle Guds Bud kan man holde; thi Hans Bud er ikke svære.“

Lad os derfor trofast holde det fjerde Bud, du her og jeg derhjemme i mit Hjem. Det er jo det første Bud, der har løst med sig, skulde det da ikke ogsaa have løst med sig for os? Svar

mig, kjære Grethe — af giv mig et Svar !”

Næsten ubevidst havde Pigen aabnet Vinduet, da Herman begyndte at tale, men selv havde hun ikke formaaet at faa et Ord frem. Til sidst hvistede hun dog sagte :

„Alt staar i Guds Haand ; Han vil nok sørge for os og lede det til det Bedste.“

Derefter bad hun ham ivrigt om, at han skulde ride bort igjen ; endnu kunde Folk, som havde seet ham, tro, at han blot spurgte efter Veien, men dølede han længer, kunde hun komme i slet Nytte, og det vilde han vel ikke !

Han nikkede bifaldende, rakte Haanden ind gennem Vinduet og greb hendes.

„Seg har nu seet dig“, vedblev han, „og faaet sagt dig, hvad jeg vilde sige, derfor er jeg fornøiet. Men sig mig, inden jeg rider bort, blot dette ene, at dit Hjerte tilhører mig, at det helt og fuldkommen tilhører mig, og at det aldrig kan blive anderledes, nei, aldrig, aldrig. Sig mig dette, du kjære elskede Grethe, med et eneste — „ja“.“

Pigen sænkede sit Hoved dybt, dybt ned mod Brystet, og en hoi Rødme bedækkede hendes elskelige Ansigt. En anden vilde visstnok ikke have hørt noget, men Herman maatte have opfanget et sagte fremhvistet „ja“, thi hans vakre Ansigt straaede af Glæde.

Grethe saa ikke op ; som i en Drøm følte hun sin Haand glide ud af Hermans og hørte strax efter Lyden af den bortilende Rytters Hest. Hvor længe hun sad der, vidste hun ikke selv ; Vinterluften slog hende imøde gennem det aabne Vindu, men hun følte det ikke, førend til sidst den hjemkomne Moders Stemme vakte hende op af hendes lykkelige Drøm.

Med dæmpet Stemme, med nedslagne

Dine og afbrudte Ord fortalte hun Moderen, hvad der var skeet. Denne sagde intet, men rystede blot paa Hovedet og gif ud.

„Imorgen kan det vist lade sig gjøre, at du gaar til Byen og sælger Teg, Grethe ; de staa sikkert nu i hoi Pris“, sagde Moderen nogle Dage efter Nytaar. „Kulden holder sig vedvarende streng, saa at Hønsene ikke ville værpe. Jeg har heldigvis sparet sammen alle de Teg, jeg fik i forrige Maaned, og de ville vist indbringe os brav mange Penge.“

Den følgende Dag vandrede Grethe saaledes med Eggekurven paa Armen til en i Nærheden beliggende større By. Moderen havde givet hende Underretning om, i hvilke Huse hun pleiede faa sine Varer assatte, og blandt disse havde hun i Særdeleshed paaapeget et stort Hjørnehus, i hvis første Etage var en Butik, som Grethe let maatte finde, da ingen anden kunde fremvise en saadan Mængde af brogede Varer, der laa udbredte i Vinduet. Kjobmandens Hustru var en sikker Kunde ; thi hendes Mand — dette havde den venlige Fru i al Fortrolighed betroet Grethes Moder — nærde en ualmindelig stor Kjærlighed til Pandekager.

Fruen kom ogsaa nu ud i Forstuen, da Grethe traadte derind, og betragtede ventlig den vakre Bondepige, som stod foran hende og præsenterede sig som Datter af den hende velbekjendte Teggesælgerste. Nu begyndte en livlig Aforderen. Kjobmandens Hustru var en sparsommeligt og klog Husmoder, som forstod sig paa alt, og som satte sin Vre i at have det smukt og ordentligt i alle Kroge af sit Hus, og som aldrig lagde Hænderne ledig i Skjodet. Naar hun kjopte noget, betalte hun hvad der var billigt og rime-

ligt, men heller ikke mere. De høie Eggepriser blev nu behørigt beklaget, derefter betalte hun med nogle Suk den Pris, de bleve enige om, hvorefter man var fornoiet paa begge Sider.

Men Grethe stod endnu stille og drog forlegen i Baandene paa sit Forklæde; det var, som om hun havde noget paa Hjertet. Tilfidsst spurgte hun meget ydmygt, om Fruen ikke kunde give hende Anvisning paa en god Tjeneste, eller om hun muligens selv til næste Vaar behøvede en Pige.

Fruen betragtede opmærksomt og længe den unge Pige, og Resultatet var oien synlig fordelagtigt. Hun betænkte sig en Stund og sagde:

„Selv behøver jeg ingen og bytter desuden saa høist ugjerne, det sker kun i det uundgaeligste Tilfælde; men vendt lidt, Profesforinden, som bor i anden Etage her i Huset, er netop i Forlegenhed for en Pige, da den hun havde er bleven saa syg, at hun maatte føres paa Hospitalet. Det er nok muligt“, tilføiede hun smilende, „at du ikke vil finde det saa særdeles hyggeligt deroppe, men du ser ud til at kunne rede dig ud af noget af hvert. Gaa nu op og byd frem dine Eg, saa faar du selv se Profesforinden, og dersom du vil, kan du gjerne sige, at jeg har sendt dig derop.“

Grethe gif op Trapperne, der forekom hende aldrig at ville tage nogen Ende. Tilfidsst stod hun foran en Dør, hvorpaa der var anbragt et Stildt af Porcelæn. I samme var indgraveret et meget forunderligt Naon, og under dette stod Ordet: „Profesfor“. Hun ringede: Døren blev aabnet, og foran hende stod en ung Frue i en meget krollet Silkefjole, hvis blege, fine Ansigt var omgivet af en uordentlig Fjælde af lange Lokker, hvorigennem et Par mørke drømmende Dine, ligesom forundrede, stirrede frem.

Paa Grethes Spørgsmaal, om Profesforinden behagede friiste Eg, svarede sidstnævnte, idet hun med den magre Haand, hvorpaa adskillige Blækpletter viste sig, strog sig over Panden:

„Eg, Eg?“

Profesforinden kom ligesom ud af en anden Verden; hun havde nemlig nylig været beskæftiget med at læse Herders „Eid“, og i hendes sværmeriske Sjæl var nye poetiske Ideer vaagne.

Det var den aandfulde studerende Dame overmaade ubehageligt, under hendes Piges Sygdomsforfald, at være nødt til i egen Person at lyftré flokken og saaledes ofte hovedfuls blive styrtet ud i den platte prosaiske Virkelighed. Men hvad var herved at gjøre? Nøden har ingen Lov. Hun maatte til lige gaa i Madboden og i Spiskammeret istedetfor i Hesperidernes Have, og da hun ved denne Leilighed fandt, at Eggeforraadet var meget ringe, saa fjøbte hun.

Grethe betragtede Profesforinden meget forundret, og denne, som efterhaanden vendte tilbage til Virkeligheden, lod et monstrende Blik glide hen over det indtagende Ansigt og hele den takkelige Skikkelse, som stod foran hende. Uden Tvivl bragte dette Syn hende til at tænke paa de landlige Skjønheder, hun havde seet paa Theatret, maasse endog paa Kulbæks Fremstilling af Gothes „Dorothea“; kort og godt, hun indlod sig i Samtale med Eggesælgerken, spurgte hvorfra hun var, og hvor hun nu havde bestemt sig hen, og saaledes tog det ene Ord det anden.

Profesforinden havde en behagelig veldyende Stemme, og en eiendommelig hjertelig Godhed og Velwillie viste sig i hendes Maade at tiltale nogen paa. Grethe vovede derfor uden Betænkning at komme frem med sit Spørgsmaal, om hun behøvede nogen Tjenestepige og

tilspøiede, at Kjøbmandens Frue i første Stage havde sendt hende derop.

Hun havde neppe talt ud, førend en synlig Glæde lyste ud af Professorindens Dine.

„Du kommer som sendt fra Himlen, kjære Barn“, begyndte hun, „ja det gjør du sandelig; du er netop en saadan, som jeg vil have! Paa Landet er man endnu ren og ufordærvet, og det ser jeg, at du er. Velsignet være den kjære Høne, som værpede disse Æg, hvormed du maatte komme til Byen!“

Sa, Professorinden var aldeles henrykt — hun havde ellers ikke vanskeligt for at blive det — og trængte med Føer ind paa Grethe om, at hun med det allerførste maatte komme i hendes Tjeneste; thi hun havde nu fuldstændige Raaber at udstaa, saa alene og hjælpeløs, som hun var. Hun trykkede hurtigt et Par Daler i hendes Haand som Stedpenge og vilde vide, hvor snart hun kunde vente hende.

Grethes hele Væsen udtrykte langt mere Betænkning og No end den tilkommende Madmoders. Hun sagde, at hun ikke strax kunde være færdig at komme; hun maatte først tale med sin Moder, men troede dog, at der ingen Hindring vilde stille sig imod, for at hun kom før Flyttetid, og skulde da dette ske saasnart, som muligt.

Herved var Professorinden fornoiet og vendte med let Hjerte tilbage til sin Bog. Pegasus løstede stedse høiere sin Vinge, og samme Dag havde et høitruvende Digt flydt ud af hendes Pen.

Allerede før Ugens Slutning gjorde Grethe sin Indtrædelse i Byen og blev med Glæde hilset velkommen af sit nye Hjerstak. Professoren selv syntes imidlertid bag sine blaa Brilller temmelig ligegyldig for alt, hvad der passerede i den ydre Verden, naar man blot lod

ham være i Fred i sit af Tobaksrøg opfyldte Studerværelse, og han blot fik sin Mad i nogenlunde rigtig Tid; (at faa spise paa et bestemt Klokket, derom havde han for længe siden opgivet alt Haab). Forresten bekymrede det ham kun lidet, om Orden eller Uorden, Renlighed eller Urenlighed herskede i Huset.

Professorinden var Venligheden selv, da hun modtog sin nye Tjenestepige. Hun tog hende med sig ind i sit Værelse for, som hun sagde, strax at give hende Bæstet om alt. Saa at hun derefter kunde være fuldkommen befriet for enhver kjedsommelig Tanke om Husbestyrelsen.

Grethe kastede et hurtigt Overblik over hele Værelset, der i Sandhed fremviste et temmelig broget Udseende. To Born sprang legende omkring paa Gulvet, en Pige paa fire Aar og en Gut paa omtrent to Aar gammel. Disse Smaa hogstavelig boltrede sig i Sand og Afse, taget fra Spyttelassen og Kaffeovnen. Paa Møblerne laa Høie af Stov; Sofaen var fuld af Bøger, og paa Stolene laa allehaande Aviser og Journaler strøet omkring. Midt i Værelset stod et Skriverbord og til højre deraf et aabent Bogskab, for hvis Glasdøre et sonderrevet Stykke grønt Silketoi hængte ned. Gardiner fandtes ikke i Værelset, disse vilde jo blot berøve Værelset sit Lys, allermost i de korte mørke Vinterdage, og var desuden besværlige at holde rene.

Grethe havde vistnok aldrig før seet en Bolig hos den høiere Samfundsklasse i en By, men hun forstod dog strax, at det her ikke var, som det burde være.

„Mit kjære Barn“, begyndte Professorinden, „jeg er meget glad over, at du er her. Du faar en meget behagelig og uafhængig Stilling hos mig; thi ser du, min Tid er meget optagen — herved lod hun sine Bliske glide over alle de Bøger og Skrifter, som laa strøede rundt

omkring — „og jeg kan derfor ikke befatte mig med Detaillerne i Husvæsenet. Naturligvis vil jeg have et Die med i alt, samt have Opføgt med alt, hvad du foretager dig, med hele din huslige Gjærning; men jeg stoler paa dig, at du er ærlig og tro, og det er Hovedsagen. I Kjøkken og i Kjelder finder du dig snart tilrette, og skulde noget mangle, har du bare at sige det til mig. Helst ser jeg, at du om Formiddagen overlager hele Madtillavningen alene; om Morgenen kunne vi komme overens om, hvad Mad vi skulle have, og saa kommer jeg ved Middagsstider ud og smager paa Anretningen. De søde smaa Børn kunne saa lege en Stund ude i Kjøkkenet hos dig; der er saa varmt og godt, at de gjerne kunne være der, og jeg maa nødvendig have nogle Timers usforstyrret Ro. Til Aftens drikke vi blot The, du har derfor ikke da andet at gjøre end at tøge op Vandet og dække Bordet. Ikke sandt, dette bliver jo altsammen meget let?“

Grethe følte sig dog lidt urolig; thi paa denne Maade blev jo Bestyrelsen af det hele Hus overladt til hende uden at være ledsaget af nærmere Anvisninger. Hun kunde ikke andet end meddele Husfruen sin Frygt i denne Henseende. Hidindtil havde hun jo blot været i Tjeneste hos Bønder og kjendte intet til Skik og Brug i Byen. Mad og Drikke var rimeligvis af en ganske anden Bestaffenhed der end paa Landet. Angaaende Badst og Rengjørelse af Bærelserne og Møblerne havde hun heller ikke faaet tilstrækkelig Bistand. Hun had derfor Professorens værelse af den Gudhed noget mer nøiagtigt at sige og vise hende, hvorledes hun vilde have alle Ting.

„Åh, kjære Barn“, svarede denne, „alt dette forstaar du nok af dig selv. Hvad Madlavningen angaar, saa behøver

du til Exempel bare at give os saadan Mad, som I derude paa Landet bruge om Søndagene og Helligdagene. Med Hensyn til Bæst og Rengjøring, da gaar her aldeles ligedan til som hos eder. Du behøver derfor slet ikke at have nogen Betyrning herfor, men altsammen gaar af sig selv, det skal du saa se.“

Grethe begyndte at faa en dunkel Anelse om, at hendes Madmoder nok ikke selv stod paa saa sikre Fodder, hvad Husvæsenet angaar, og at hun derfor nok ganske paa egen Haand maatte se til at komme ud af alt det, der var at gjøre.

Under Samtalen mellem Professorens indend og Grethe havde den lille Pige nærmet sig dem og betragtede med store sporgende Bine den nye Tjenestepige, som Moderen talte med. Det var det allersødeste lille Barn med et livligt Ansigt og kloge, vatre Bine. Grethe var meget glad i Børn og havde ved Omgangen med alle sine smaa Søskende faaet god Doelse i at passe og tilse dem. Hun boiede sig ned og klappede den lille. Da sagde denne ganske frimodig:

„Hør du, jeg skal gaa med dig og vise dig alt; jeg ved, hvor alle Fade og Kopper staar og ved Bistand om alle Borster og Kvafter.“

Herved drog hun Grethe ud i Kjøkkenet, trykkede sig fortløbig ind til hende og sagde:

„Vil du ikke tøge god Velling til mig og lille Broder om Aftenen? Vi har ikke faaet nogen, siden Lise blev syg og blev ført bort; Mamma tøger ingen Velling hun. Vil du gjøre det!“

Jå, Grethe togte ikke alene Vellingen til Børnene, men stoppede ogsaa Hullerne paa deres smaa Strømper og Trøier. Dertil vaskede, kjæmmede og ryggede hun dem godt i alle Maader. Følgen heraf var, at Børnene trivedes bedre og vilde

meget heller være hos Grethe end hos Moderen.

Saa godt som det gif Grethe med Børnene, vilde det i Begyndelsen ikke gaa med de store Medlemmer af Huset; de vilde have noget andet end Belling. Søndagsklumperne, som Grethe var vant til at lave, smagte ikke Professorinden, og Risengrøden med Kanel og Sukker, som den unge Husholderise med Sikkerhed antog at være rigtig Herstabsmad, var en sand Stræk for Professoren. En Spisejeddell kunde Professorinden vistnok sætte op, men om Tillavningen af de Retter, den indeholdt, derom havde hun ikke den fjerneste Anelse. Derfor blev der nu anstaaft de berømteste Køgebøger, der kunde faaes, „Betty Heims“ og „Hamburger-Kjøkkenet“, og Grethe maatte om Aftenen studere disse til den følgende Dags Anretninger.

I alle Værelser fik nu alt et ganske andet Udseende. Vistnok blev Professor-

inden hellig forkræffet, da hun den første Morgen fandt ikke alene alle Bøger ryddet bort fra Sofa og Stole, men endog Papirerne paa Skriverbordet ordentligt sammenlagt; men det var umuligt andet end at føle et behageligt Indtryk ved Synet af den Renlighed og Orden, der herskede. Vinduesruderne vare klare, Gulvet som nymalet; i Kaffelønnen brændte en hyggelig Ild, og Kaffekanden, som længe, havde været stng og plettet, var saa blank, som den skulde have været nypoleret.

Professorinden stod altid meget sent op, Grethe havde derfor om Morgenens god Tid til at udføre mange af de Arbejder og Forandringer, der hidrog saa meget til Huset's Hygge og Velbære. Mange gode Raad fik hun i den Anledning af Kjøbmandens Kone i første Etage, som med megen Beredvillighed var ved Haanden med saadanne.

(Mere.)

Billeder fra Oldtiden.

(Den store Søtræfning paa Fucinusjøen, et Festspil under Keiser Klaudius.)

[Nedenstaaende Afhandling er optaget fra „Stilling-Magazin“. Forfatteren er en anseet tysk Skribent, Adolf Stahr, forhen Professor ved Gymnasiet i Oldenburg. Hans „Bilder aus dem Alterthum“ (4 Bind) udkom i Oldenburg 1863—67. Fucinersjøens Udtapning, som nedenfor omtales, blev endelig fuldført i November 1879, og dette Kjempeværks Historie er fortalt i „For Hjemmet“ for 1880 (Side 748 flg.) Beretningen i „For Hjemmet“ var oversat fra det anseede amerikanske Tidsskrift „Living Age“; men det er at bemærke, at Forfatteren af nævnte Beretning føl-

ger de gamle romerske Skribenter uden hynderlig Kritik, og nedenstaaende Afhandling hører derfor nødvendig med for at give et klarere Syn paa, hvorledes det vel egentlig er gaaet til. Da vi i Slutten af 1880 optog i „For Hjemmet“ den Beretning, hvortil ovenfor er henvist, havde det været vor Hensigt at omtale det Resultat, hvortil Adolf Stahr ved sine kritiske Undersøgelser er kommen angaaende Klaudius's meget omtalte Søtræfning paa Indsøen; men vi kunde dengang, trods megen Sogen, ikke finde hans Afhandling igjen. Nu meddeles den her i sin Helhed, hvilket vistnok vil være Læserne mere kjær. Red.]

Fucinusøen, som nu kaldes Lago di Celano efter en i dens Nærhed liggende By, omtrent ni norffe Mil fra Rom, var og er den største luffede Indfø i hele Italien. Man naar til den fra Rom ved at tage Veien til Tivoli, det gamle Tibur, hvorfra den gamle Via Valeria som en Fortfættelse af den gamle tiburtinifke Landevei førte til det adriatifke Hav, og derpaa fortsætter Veien over de nuværende Smaabyer Arfolfi, Carroli, Tagliacezzo og Avezzano indtil Celano. Denne fidske, der er den betydeligfte af alle Smaabyer rundt omkring, da den har imellem 6 a 7000 Indvaanere, ligger noget over en halv Mil fra Soens nordoflige Bred og paa et høit Punkt, fra hvilket man faaelfom fra den mere nordlig, længere bortliggende ældgamle Alba har den herligfte Udfigt over det mægtige Vandbæcken, hvis nuværende Omfang anfees for at udgjøre mere end fyy geogr. Mil, og hvis Fladeindhold fkal være otte og tredive engelfte Kvadratmil. Dens Dybde udgjør, efter en i Aaret 1852 paa den øfliche Side ved San Benedetto foretaget Opmaalning, 53 Fod og dens Høide over Havfladen 2200 Fod, faa at den i kolde Vintre tildels eller ganffe tilfrøjer. Dens største Længde udgjør 2 og dens Bredde imellem 1 og 1½ norff Mil.

Beliggende i Midten af Apeninerne udgjør den et Refervoir for alt Bjergvandet, fom snart fnyker og snart ftiger, uden at et naturligt Aflob er fnyligt. Den er omgiben af en hel Del Flækker, der tildels ligger paa Eletten og tildels paa de nærliggende Høider, og iblandt diiffe er foruden Celano og Alba Flækkerne Avezzano, Campistrello, San Benedetto, Collarmeno nogle af de betydeligfte.

Den hele Egn er ubefkrivelig fnyl, og Grunden til, at den er faa godfom

affpærret for den Mængde Turifter og Landfhabsmalere, der bereife Italien, er baade Veienes Ufremfommeligbed, den fuldfændige Mangel paa Værtshufe og Logie og endnu mere den store Uffikkerbed for den Reifende, der endog ftadig er tiltaget i de fidske tyve Aar. Bjergene, fom for Storftedelen er bevoxet med tætte Egeflove eller bedækkede med vild Salvie og afvexle med Dale, fulde af tær Krat, hufe foruden en Mængde fpifelig Bildt og faa Ulve og Gauper, fom af Egnens Folk kaldes Pardellatte (gatta pardo). Der er i det Hele taget noget ftorartet, vildt og ophøiet ved dette Landfhab. Naar man ved Campistrello, fra Monte Salviano — det har faaet fit Navn af Salviearten, fom bedækker det — fer ned paa Fucinersøen, der anfetheatralff er omfluttet af en Krans af høie Bjerge, blandt hvilke Velino i Nord og Majellas høie Bjergftrekning i Syd mægefættiff rage iveiret, tror man fig henfat til en af de fnyllefte Egne i et fchweizerff Bjerglandfhab. Ikke langt derfra er et Vandfald kaldet do Scieppo, fom endog er høiere end det berømte Fald ved Terni, og under hvis ftærkbuede Vandftraale man kan gaa langs med Fjeldets Fod. De i Nærheden af Soen liggende Flækker, fordetmefte beftaaende af ældgamle Bygninger, opførte paa antiffe Ruiner, er fulde af Levinger af ældgamle Polygonalbygninger fra Tiden før Roms Hiftorie begyndte, afvexlende med Levinger af romerffe Bygninger og Infcriptioner og nied Ruiner af Slotte fra Middealderen. Forreften er den hele Egn fuld af hiftoriffe Minder. Ikke langt fra denne So forefaldt Slaget ved Tagliacezzo imellem Konradin, den fidske Høherftaufser, og den gruffomme Karl af Anjou. Det var i Nærheden af den lille By Alba, hvis fafte Borg i Romertiden havde indfluttet fom

Statsfanger saa mange overvundne Konger og iblandt dem ogsaa Persens af Macedonien og hans Son Alexander, saavel som den numidiske Konge Syphax og Armenerkongen Vituitus. Dette er den By, hvis tapre, frihedselskende Borgere Cicero har forherliget i den fjerde af sine berømte filippiske Taler (IV, 3, 6,) som den døende Republik's vigtigste Støtte.

Fucinerjøen havde allerede i flere Aarhundreder ofte hjemsogt den omliggende Egn med ødelæggende Oversvømmelser, og Beboerne, de energiske Marsker, hvis Aagre, Enge og Bække led svært derved, havde trods alle sine Anstrengelser ikke været istand til at raade varig Bod paa dette Onde. De henvendte sig da til sidst til den mægtige Diktator Julius Cæsar og bad om Hjælp. Men enten det nu var, at han lod sig affrække af Banstelighederne, eller om Morderdødsen, der standsede saa mange af hans store Planer, ikke gav ham Tid til at anstille Forsøg — nok er det, deres Bøn blev ikke opfyldt. Ogsaa de dernæst følgende Keisere, Augustus, Tiberius og Caligula kunde eller vilde ikke forsøge at afhjælpe dette for Egnen saa trykkende Onde.

Den berømte græske Geograf Strabo, der af Hensyn til sit store geografiske Værk ogsaa paa Augustus's Tid som Forster gjennemreiste Italien, siger, at Søen, „hvad Størrelsen angaar, ser ud som et Hav“. Han horte af Omegnens Beboere, at Vandet undertiden steg saaledes, at det naaede til Bjergets Fod og derpaa igjen faldt saa meget, at de oversvømmede Steder blev ganske tørre og kunde opdyrkes“. Som Grund til disse Oversvømmelser angav Noogle Stedforandring af Kilderne paa Dybet af Søen, Andre derimod en til sine Tider fuldstændig Forsvinden af disse Kilder, ef-

terfulgt af en fornyet voldsom Fremstøtten (Strabo, Geogr. V, 3 S. 240). Strabo, som sluttede sit Værk i Keiser Tiberius's første ti Regjeringsaar, kunde altsaa ikke berette om, at Ondet var afhjulpet. Den af Historien hidtil meget uretsfærdig bedømte Keiser Klaudius, hvis Regjering overhovedet har udmærket sig fremfor alle Keiseres af det julianske Dynasti ved Udførelsen af de for Landet nyttigste Arbejder, var det forbeholdt at driste sig til et Forsøg, der paa Grund af sin Kostbarhed og sine uhyre Vandstigeligheder havde affrækket alle Keiserens Forgængere, ja, hvis Udførelse hidtil var bleven anset for umulig. Naar man nu tillige betænker, at denne Keiser ved sin Thronbestigelse fandt et af hans halv vanvittige Forgængere Naligula ganske tomte Statskammer og Finantserne i den største Uorden, saa maa vi føle endnu mere Beundring end den samtidige romerske Forfatter, den ældre Plinius, finder sig besøiet til at udtale over de af Klaudius udførte Arbejder. Blandt disse omtaler Plinius foruden utallige midt igjennem Bjergene brudte Veie, der lettede Kommunikationen imellem Stæderne, og mange kostbare Broer, ogsaa Fucinerjøens Opdæmning — det vil sige Havbugten ved Puteoli — fra det tyrrheniske Hav ved en fire Mil lang Dæmning. Anlægget af Ostias Havn, den romerske Verdens mest storartede Havneanlæg, Udførelsen af den Vandledning, som blev opfaldet efter Keiseren, „som, hvad Kostbarhed angik, oversteeg alle tidligere“.

„Ved denne Vandledning“, sagde han, „blev begge Kilder, Curtius og Taerulus, og Anio Novus, ledede saa langt som fyrgethve romerske Mil ind i Hovedstaden i en saadan Høide, at alle Byens Høie blev rigelig forsynede med Vand. Omkostningerne ved dette Ar-

beide beløb sig til omtrent 350 Millioner Sestertier." (Omtrent 75 Millioner Mark Hamburger Banko.)

Samme Forfatter er da ogsaa det ældste og vigtigste Vidne til Keiser Klaudius's storartede Foretagende at udtorre Fucinersjoen. Plinius oplevede dette og var Niendvidne til dets Fuldbendelse, og hans korte Beretning fortjener fremfor alle andre at ansees for paalidelig og troværdig. Denne Beretning, som han først nedskrev længe efter Klaudius's Død og det julianske Keiserhuses Undergang, under det nye slaviske Dynasti, lyder saaledes: „Til Keiser Klaudius's mærkeligste Foretagender tør jeg vel henregne et Værk, som desværre paa Grund af hans Thronfølgers hadefulde Sindstemning imod ham er bleven opgivet, nemlig en Gjennembrydning af Bjerget for at skaffe Fucinersjoen Aflob, hvortil der var anvendt uhyre Pengesummer og brugt en Mængde Arbeidere, og det i en lang Række af Aar. Vandet, som samlede sig der, hvor Fjeldet bestod af Jord, maatte ved Maskiner hejses op, eller de maatte gjennehugne Fjeldet, i hvis Indre der i Mørke udførtes Arbejder, som den, der ikke selv har seet der, ikke kan gjøre sig nogen Forestilling om, og som spottes enhver Skildring ved Menneskeoord.“

Hvad Tacitus angaar, saa lader han sig noie med blot at berøre det af Klaudius foretagne Gjennembrud af Bjerget, uden at tilføie et eneste Ord mere om dette storartede Foretagende og dets videre Skæbne; thi efter hans Begreb om en romersk Historiefrivder var det under hans Værdighed at berøre lignende Sager. Medens han imidlertid udførlig berettede alle Hovedstadens Skandalthistorier og alle krigeriske Begivenheder lige indtil de mindste Træfninger med halvtilde, oprørske Bjergbeboere, forbigaar

han ganske de storartede fredelige Foretagender, de mange forskellige Bygningsværker, Kunstværker og lignende med en for os ganske uforsdragelig Tausshed, medmindre der knytter sig et stort Ulykkestilsælde dertil, saaledes som ved Opførelsen af Amfitheatret i Fedenzæ. Og saaledes omtaler han da ogsaa paa det omtalte Sted i sine Annaler kun det første af Keiser Klaudius mislykkede Forsøg paa at bortlede Soens Vandmasse, fordi det foranledigede en Forstyrrelse i Fæstlighederne, og den Livsfare det tilstedeværende Hof udfattede for, gav ham ogsaa Anledning til at omtale det første Udbrud af Fiendskab imellem Keiserinde Agrippina og Ministeren Narcissus.

Hans Samtidige, Sueton, er udførligere. Af ham saa vi høre nogle nærmere Omstændigheder ved dette storartede Foretagende. Ifølge hans Beretning var det ikke blot „Ergjerrighed“, som bevægede Klaudius til at tage fat paa dette Arbejde, men foruden den Nytte, Egnen vilde have deraf var det tillige Udfigten til Fordel ved den store Strafning af Soen, der blev udtorret, som tilligemed det til Kanalarbeidet fornødne Jordstykker forud var bleven aftraadt til ham af de Omkringboende. Der fandtes endog Kapitalister i Rom, der, for ved Afledningen at erholde Agre, forpligtede sig til paa egen Bekostning at foranstalte Soens Afledning. Saa meget beredvilligere paatog Keiseren sig for Statens Skyld dette Arbejde, da dets Udførelse lovede at blive saa indbringende for Statskassen. I Epidjen for Foretagendet stod, ifølge Tacitus, Klaudius's nægtige Minister Narcissus. Udførelsen viste sig, imidlertid endnu besværligere, end man havde forestillet sig, men det lykkedes dog tilsidst, som vi har seet af Plinius — om end, som Sueton be-

mærker, „med stor Møie og Besvær“. Den sidste Beretning lyder saaledes: „Paa en Strækning af tre tusind Skridt*) blev Bjerget, der hvor det bestod af Jord, gennemgravet, og hvor der var Fjeld, gennemhugget, og saaledes fik man da tilsidst, om end med stort Besvær, Afledningskanalen istand, et Arbeide, som varede i elleve Aar, skjønt der i denne Tid stedse og uden Afbrydelse blev arbejdet derpaa af tredive tusind Mennesker.“ Naturligvis var det nødvendigt, at et saa uhyre Verk efter sin Fuldførelse fremdeles udrævede noigtigt Tilsyn og store Udgifter for at vedligeholdes, men som Plinius forskriver, lod Keiser Nero, Klaudius's Efterfølger, det med Villie mangle derpaa. Det hørte forøvrigt til hans Politik og ligesaa til hans Moder, Agrippinas, Klaudius's Morderke, at fremstille den myrdede Keiser, hans Regjering og Foretagender i et saa ugunstigt Lys, som det var muligt, og paa alle Maader nedfætte og forvanste hans personlige Egenstaber. Saaledes forfaldt da det hæmpemæssige Verk, Fucinerseens Afløbning, under Neros og hans Efterfølgers Regjering, og først under Trajan og Hadrian synes der at være gjort flere Forsøg paa at faa det istand igjen.

Det klaudiske Aflob udgik fra den sydvestlige Side af Søen og førte Vandet igennem det nuværende Monte Salviano i temmelig lige Retning forbi den nuværende lille By Capistrello, som ligger paa en Høide, der hvor Noveto og Nerfa-Dalene stode sammen, og ud i Floden Liris, en af Mellemitaliens betydeligste Floder, nu Garigliano kaldet, der strømmer hen igennem Marsernes Land og tilsidst falder ud i Haabugten ved Gaeta.

*) Tre tusind romerske Skridt udgjør omtrent $\frac{3}{4}$ geogr. Mil.

Naar man kommer Landeveien, der fra Noveto fører opad til den omtalte lille By Capistrello, saa passerer man Abningen for det gamle Aflob, hvis Længde efter engelsk Maal udgjør 6,123 Yards (18,369 engelske Fod), der saa temmelig sparer til Suetons Opgave. Den tildels endnu vedligeholdte gamle Tunnel viser en Høide af tretten, og en Bredde af sex engelske Fod, og dens øverste mod Søen nærmest liggende Ende er femten Fod under Søens nuværende dybeste Grund. „Den er“, saaledes heder det videre i den engelske Beskrivelse, „tildels opført af faste Kalksten, tildels af løs skiferagtig Mergel (løse slaty marl) og har tre og tredive Schächter, til Lettelse for Arbeidet og for at der kunde være den fornødne Ventilation for de underjordiske Arbeidere. Tegldækningen over nogle Dele af Aflobet og nogle Bægge i Nærheden af Indgangen, saavel som Trappen af Kæbærket er endnu vel vedligeholdte, og paa de Steder, hvor man har fort den igennem den faste Klippe, ser man endnu tydelig de Hug, der er gjorte af de romerske Arbeidsfolk.“

For dette Foretagendes Vigtighed og Nødvendighed taler ikke alene de i Oldtiden og selv i Middeldalderen gjorte Forsøg paa dets Istandsættelse — og saa den store Hohenstaufferkeiser Fredrik den 2den skal have tænkt paa en saadan — men vel mest den Omstændighed, at man i vor Tid har paataget sig at istandbringe Klaudius's store Verk. Det var naturligtvis, som overalt i Italien, engelske Spekulanter der gav sig ifærd med et Foretagende, som den tidligere neapolitaniske Regjering hverken forstod sig paa eller havde Penge tilovers til. Et Interessentskab sikrede sig af Regjeringen alt det Land, der kunde indvindes fra Søen, og forskrev derpaa en engelsk Ingeniør,

der skulde udfaste Planer til det gamle Afsløbs Istandjættelse. Senere traadte den romerke Fyrste Torlonia i Spidsen for dette Foretagende. I Aaret 1865 havde man under Ledelse af en dygtig Franskmænd, som var flink i Vandbygningstekunsten, allerede fuldført en Del af Istandjættelsen. Den gamle Tunnel blev udvidet, og for at sikre den mod Bestadigelse, opførtes der til Beskyttelse Buehælvninger og Murboiler, og der blev udgravet et stort Bassin paa det Sted, hvor Aflobet forlader Søen, for bedre at kunde regulere den afledede Vandmasse. Det synes at være Mangelen af en saadan, som foranledigede det i Oldtiden af Tacitus senere omtalte Ulykkestilfælde ved Afsløbskanalens festlige Abning.

For at høitideligholde dette kjæmpemæssige Værks Abning foranstaltede Keiseren en stor Fest, hvis fornemste Del skulde bestaa i Forestillingen af en Søslægt, langt større, end man hidtil havde seet.

Tacitus's Beskrivelse over denne Søslægt, som Keiseren havde foranstaltet for at høitideligholde Abningen, lyder saaledes: „Efter at man var færdig med at gjennembyde Bjerget mellem Fucinusjøen og Floden Liris, blev der for at trække mange Besøgende dertil truffet Forberedelser til et Festskuespil, en Søslægt, paa selve Søen, saaledes som man for Augustus's Tid havde foranstaltet et hinsides Tiberen paa et dertil indrettet Vandbassin — rigtig nok kun med lette Fartøier og af dem kun et ringe Antal. Klaudius derimod udrustede Træskibe med tre og fire Rorbænke og ni tusind Mand og besatte Søens Omkreds med Tømmerflaader, for at de flygtende Skibe ikke skulde have altsom stort Rum til Tilbagetog, medens Omkredsen imidlertid levede tilstræffe-

lig Plads for Normandskabet til at benytte sine Kræfter, Styrmandene at vise sin Kunst og Fartøierne gjøre heftige Angreb og hvad der forresten pleier at forekomme ved en Søslægt. Paa Flaaderne stod Manipuler og Garderystere opstillede med Standsetaarne foran sig, fra hvilke Skudset fra Ballister og Katapulter kunde spille. Den øvrige Del af Søen var optagen af Marinesoldater paa Dæksfartøier. Hoiene ved Stranden og Fjeldene rundt omkring var amfiteatralst opfyldte af en utallig Menneskemasse, som var strømmet til fra den nærmeste Municipalskæder, ja, tildels ogsaa fra selve Hovedstaden, enten af Lyst til at se Skuespillet eller for at vise Keiseren sin Hyldest. Denne, der selv havde Forsædet, var iført den straalende Imperatorokaa, og ved hans Side var Agrippina i en guldbindvirket Chlamys (Kappe). Skjøndt de kjæpende var dømte Forbrydere, kjæpede de dog modig som tapre Mænd, og efter at mange var bleve saarede, blev de fritagne for at kjæmpe til sidste Mand.“

Saaledes fortæller Tacitus (Ann. XII. 56) Begivenheden om det storartede Festskuespil, Søslægten. Festen skulde slutte med et stort, kejserligt Festmaal i det Frie i en aaben Pavillon, som var bleven opført ved Udlobet, og derfra var det da bestemt, at Keiseren, Keiserinden og deres Gæster skulde være Vidne til Vandets Udstrømning. Men, som Følge af en af Arkitekterne begaaet Feil, der for at afhjælpes havde udtrævet et nyt Arbejde, en Fordybning af Afsløbskanalen, kunde Slutningsfesten først senere finde Sted. Ogsaa da viste det sig, at Kanalen endnu ikke var anlagt bred og dyb nok. Den Voldsomhed, med hvilken Vandet udstrømmede, odelagde de opførte Festbygninger, Keiseren og hans Hof kom i Livsfare og reddedes med Nød og neppe.

Naar vi nu sammenligne de to andre romeriske Skribenters Beretninger med det af Tacitus meddelte om Søtræfningen, saa viser det sig, hvor soage og ubestemte Efterretningerne er, som i Skrifter fra Oldtiden er os overleverede selv om de mest bekjendte Begivenheder under Klaudius's Regjering, idetheletaget over Keiserne af det julianske Hus.

Dette Kjempeværk — det klaudiske Afsløb — var, som sagt, ikke af en saadan Betydning for Tacitus, at han skulde indlade sig paa en nærmere Beskrivelse deraf eller af den Fremgangsmaade, man fulgte, eller blot nævne Navnene paa den eller de Bygmestere og Teknikere, som lede Arbeidet, medens han, naar det angaar krigeriske Begivenheder, ikke er sparsom paa de udførligste rhetoriske Skildringer og endog nævner Navnene paa ganske underordnede Centurioner og Anførere.

Det Publikum nemlig, for hvilket han skrev, fandt ikke Smag i Behandlingen af saadanne Ting. Overhovedet gjorde de romeriske Historikere fra Keisertiden det samme som han; thi dette doovne, fornemme „dannede“ og især rhetorisk dannede Hovedstadspublikum fjede sig ved at læse Bøger, som indeholdt udførlige Beskrivelser over Fredens og Civilisationens storartede Arbejder og Foretagender. I Datidens Literatur fandtes der rigtignok saadanne Bøger; men de rhetorisk forvante Romere overlod Læsningen af dem til Fagmænd, Kunstnere og Haandværkere, Arkitekter, Ingeniører og Vandbygmestere, Billedhuggere og Malere, der jo samtlige, som bekjendt, stod paa et lavt Trin i det romeriske Samfund's almindelige Rangforordning.

Derimod kan vi af Tacitus se, at Skribenterne kunde gjøre Regning paa saa meget større Deltagelse hos sit udvalgte Publikum, naar de foruden vidt-

loftige Beskrivelser over Krigsbegivenheder og militære Operationer af alle Slags oppartede med Skandalhistorier fra den fornemme Verden og fra Hoffet i Rom. Ligesaa naar de meddelte Kriminalhistorier, Byhistorier, Ægtestabsbrud og Ægtestabsstikmisser, Forgiftelser, Anklager for Majestætsforbrydelse og Sammensværgelse, fort sagt, alt hvad vi nu er vant til at se behandlet i Sensationsromanerne. Alt hvad der horte hjemme paa denne Mark, ethvert Sensationskrygte, som den ondskabfulde Byfladder ofte med de fabelagtigste Overdrivelser satte i Omløb, blev derfor beskæftet i Grundringen og troet. „Kjendtskabet til de vigtigste offentlige Begivenheder blev usikkert i et Samfund, hvor den Ene antog, hvad han havde hørt, for fuldstændig Sandhed, medens den Anden igjen paa sin Side med Hensigt forvanskede den ham bekjendte Sandhed, og saaledes vedblev baade det Ene og det Andet at fordreies i Tidens Lob.“ Det er Tacitus selv som udtaler denne Tilstaelse og Klage. Derfra hidrører den Haardnakketbed, med hvilken man i den romeriske Oldtid og tillige i Keiserhistoriens første Aarhundrede holdt fast ved ondskabfulde og ofte rent utrolige Sladderhistorier. Tacitus selv føler endog engang Trang til at fremkomme med den indtrængende Bon til Datidens Læsere af hans Verker: „At de dog ikke maatte foretrække de, trods deres Utrolighed begjærlig opfattede og fastholdte falske Underretninger for den simple, usovanskede historiske Sandhed.“ Og det særegne Tilfælde, ved hvilket en saadan Ytring er undsluppet Keisertidens Historiefriiver, er visseelig af den Bestaaffenhed, at man deraf trygt kan antage, at det mest Urimelige og Taabelige, ja, rentud Umulige, saasnart det af Rygtet paa en eller anden Maade var bragt i Omløb,

med største Beredvillighed fandt Tiltro hos Publikum. Og hvad mere er, det blev ikke alene ved de Retroendes private skriftlige Meddelelser, men selv ved Dm-tale i historiske Verker og Memoirer bragt videre, idet man i disse, saaledes som Tacitus i det omtalte Tilfælde, søgte at modarbejde det og bevise dets Krimelighed

Et slaende Bevis paa den af Tacitus beklagede „Ufitterhed“ med Hensyn til alle historiske Beretninger, selv naar det angik de „offentlige Begivenheder“, og tillige en Bekræftelse paa, hvor længe de urimeligste og utroligste opdigtede Historier angaaende aabenbare Kjendsgjeringer kunde bevares, kan vi se ved at sammenligne de forskjellige Beretninger over Klaudius's Festsforestilling paa Fucinerjøen.

Tacitus's meget nøiagtige Beskrivelse over den bliver som bekendt af to historiske Skribenter yderligere oplyst ved nogle Træk. Det var ved Sueton, en af Tacitus's yngre Samtidige, og ved Dio Cassius, der levede og skrev over et Aarhundrede efter begge. Deres Beretninger vil jeg her ordret nedskrive. Den Første, der i et og tyvende Kapitel af sin Biografi af Keiser Klaudius opregner alt det, den forevige Keiser har ydet til det romerske Folk under sin trettenaarige Regjering i Gaver til Forlystelser og Skuespil, siger om Sotræfningen paa Fucinerjøen :

„Forinden han lod Aflobet aabne og Vandet strømme ud fra Fucinerjøen, foranstaltede han først en Naumachie (Sotræfning). Da imidlertid Naumachiarierne*) hilste ham med det høie Raab : „Hil dig Keiser ! De, der gaa i Døden, hilse dig !“ Og han derpaa

harde svaret ved at raabe : „Hil Eder !“ da vilde ingen af dem efter dette Svar kjæmpe ; thi de opfattede det som en Benaadning. Klaudius var længe ubestemt, om han ikke skulde lade alle tilfammen ombringe med Jld og Sværd ; tilsidst sprang han imidlertid ned fra Thronstødet og løb med sin vanlige stygge, vaklende Gang langs Søen*) baade hist og her og fik dem endelig dels ved Trudsler, dels ved gode Ord til at kjæmpe. Ved dette Skuespil kjæmpede en siciliansk og en rhodensisk Estadron imod hinanden, hver paa tolv Skibe med tre Rorbænke, og en Solbriton, der ved Hjælp af et Maskineri havde hævet sig midt paa Søen, blæste til Slag paa sin Trompet.“

Endnu besynderligere er Cassius's Beretning. Den lyder saaledes :

„Klaudius ønskede at give et Skuespil, en Sotræfning paa en Sø esteds(!). Han lod den omgive af en Træstranke og lod opføre Stilladser for Tilskuere, paa hvilke der ogsaa samlede en utallig Mennekkemasse. Alle andre var iførte selvalgte Dragter ; men Klaudius selv og Prins Nero var i Feltherrespøb, og Agrippina i en ganske gylden Chlamys. De, som skulde kjæmpe i denne Sotræfning, var naturligvis dødsdømte Forbrydere, og hvert af de kjæmpende Partier, af hvilke det ene kaldtes Rhodensere, det andet Sicilianere, havde femti Skibe. I Begyndelsen forenede de sig til en Estadre og hilste Klaudius med Tilraabet : „Hil dig Keiser ! Vi, der gaa i Døden, hilse dig !“ Da intet Benaadningsord hortes, der lovede dem Udsejten til, at deres Liv skulde blive ssaanet, men de derimod erholdt Befaling til at begynde Kampen, da forsøgte de først at

*) De, der var dømt til at kjæmpe i denne Sotræfning.

*) I Texten heber det endog per ambitum lacus, altsaa helt omkring Søen, der omtrent var 190 Mil i Omkreds!!

fare imellem hverandre uden at gjøre hverandre synderlig Skade, indtil de tilsidst blev tvungne til at nedstøde hverandre."

Naar vi sammenligne de tre Skribenters Beretninger, saa falde de store Afvigelser os strax i Sinene. Tacitus's Beretning synes at være den simpleste, og paalideligste, oft af den ældre Plinius's Optegnelser, et Dienvidne til den omtalte Søtræfning. Thi Tacitus, der ved den store Encyklopedists Død var fem og tyve Aar gammel og endog havde kjendt ham personlig, stod ogsaa i den nyeste literære Venstabsforbindelse med hans Næve, den yngre Plinius. De meddelte hverandre sine skriftlige Arbejder, og Tacitus erholdt af Bennen mere end en interessant Meddelelse for sit historiske Verk, og blandt disse kan vi vel ogsaa regne Feslligheden ved Fuciner-Kanalens Aabning. Tacitus's Beretning maa sølgelig ansees for den paalideligste og troværdigste.

De to Andres afvige nu i flere Henseender fra hans og er ogsaa selv i flere væsentlige Opgivelser forskjellige. For det Første omtaler Tacitus ikke Antallet paa de kjæmpende Skibe, han siger kun, at det var Skibe med tre og fire Rorbænke, altsaa Krigsskibe, og at de bevæbnede Kjæmpendes Antal beløb sig til 20,000 Mand. Sueton derimod beretter, at begge Flaader bestod af Skibe med tre Rorbænke, og at enhver af dem var tolv Skibe stærk. Dio Cassius fortæller endelig om femti Skibe, som hver af de imod hinanden kjæmpende Flaader havde bestaaet af.

For det Andet fortæller Tacitus os videre, at de kjæmpende Mandskaber, skjønt de bestod af dømtte Forbrydere (quamquam inter sontes) kjæmpede „med et Mod som tapre Mænd“, og at rigtig nok „Mange blev faarede“; men

at „tilsidst den egentlige Kamp paa Liv og Død blev dem eftergivet“ (ac post multum vulnerum exidioni exempti sunt). Dio Cassius ved at fortælle det modsatte; at Kjæmperne i Begyndelsen ikke vilde kjæmpe, og at de havde forsøgt paa at gjøre Kampen saa usfadelig som muligt for hverandre ved blotte Skinmanøvrer og tilsyneladende Sammenstød; men „at de tilsidst blev tvungne til at nedstøde hverandre“. Og Sueton tier ganske stille om, hvorkedes de Ulykkelige's Skjæbne tilsidst endte.

For det Tredie ved Tacitus intet at melde om det pathetiske Udbrud: ave Imperator, morituri te salutant! og om Keiserens derpaa svarende: avete vos! Han nævner intet om den derved opstaaede Misforstaaelse og derpaa følgende modbydelige, latterlige Scene „omkring Søen(!), hvor Keiseren humpede afsted paa sine svage Ben under Trudsler og Bønner.“ Heller ikke ved han at fortælle om Keiserens lange Overveielser, hvorvidt han skulde lade det samlede Mandskab „ombringe med Ild og Sverd“; og endelig ved han da heller intet om den af Søen opdukkende Triton, der med Trompeten havde blæst til Kamp.

For det Fjerde berører Tacitus og Sueton Intet om den keiserlige Prins Neros Nærværelse, som Dio Cassius omtaler.

For det Femte stemme rigtig nok alle tre Historier overens i Benævnelsen af begge Skvadrer, den rhodensiske og den sicilianske, derimod mangler der hos Dio Cassius den noiere Opgave om Anledningen til Skuespillet, og hvor det fandt Sted. Thi istedetfor Fucinersøen, som Tacitus og Sueton nævne, omtaler han kun en Sø „etsteds“, paa hvilken Klaudius havde faaet Lyst til at foranstalte et Skuepil, en Søtræfning. At

Dio Cassius ikke vel ved sin Beskrivelse over Stuepillet kan have tænkt paa Fucinerjøen med dens Omkreds af 5 til 6 Mile, fremgaar tydeligt deraf, at han taler om, at „Søen er omgivet af et Trærædværk med Stilladser for Tilskuere“, som Klaudius havde ladet opføre rundt om Søen — Noget, som kunde passe for et Basfin, saaledes som det, paa hvilket Keiser Augustus i sin Tid i selve Rom havde foranstaltet en Sotræfning, men ikke for den store Fucinerjø, ved hvilken efter Tacitus de høie Strandbredder og Bjergene dannede Amfitheatret; og at der var opreist Stilladser for Andre end det keiserlige Hof, de Fornemme fra Rom, Senatorer, Riddere og de høiere Embedsmænd, altsaa ogsaa for de hundrede tusinde Tilskuere, er ikke troligt.

Men Sueton har heller neppe hart rigtig Forestilling om Stedet, hvorom Handlingen dreiede sig, thi ellers kunde han umulig have forebragt Historien om Scenen forud for Kampen imellem Keiseren og de Forbrydere, der var dømt til at kæmpe. Denne Historie maa vel henhøre blandt de ondskabfulde Træk, som senere skulde tjene til at nedsette den saa grusomt forgivne Keiser og gjøre ham latterlig som en halv vanvittig Tøsse. Hvorvidt man er gaaet i denne Sladder og Skandal-Literatur paa Neros og hans frygtelige Moders Tid efter den gamle Keisers Død, hvem de hemmelig havde ryddet afveien, derpaa har jeg i min Afhandling over det Seneca falskelig tilskreene „Smædedigt over Keiser Klaudius's Død“, givet et flaaende Exempel. Sueton var, efter Alt, hvad vi ved om ham, en indskrænket Person, en slittig Samler af Anekdoter og Sladderhistorier og en romersk Litterat, der levede et stille Liv i meget indskrænkede Forhold, der neppe nogenstunde

er kommen ud over Hovedstadens nærmeste Omkreds og ialfald aldrig havde seet den fjerne Fucinerjø. Rigtig at forestille sig Begivenheden og derpaa at berette den var ikke hans Sag. Vi faa da gjøre det i hans Sted, og vi komme til det Resultat, at det, som angaar den ovenomtalte Scene imellem Keiseren og de til Kampen dømt Forbrydere, er en Fabel, fordi det maa betragtes som en ren Umulighed.

Antallet af de Mænd, som befandt sig paa begge de fiendtlige Flaader, beløb sig efter Tacitus til 19,000 Mand. De 24 (eller efter Dio endog 100) Krigsskibe af begge Flaader var endnu for Keiseren viste sig med sit Følge alerede opstillede paa Midten af den en Mil brede Sø, som vi se af Tacitus desforuden i en vid Kreds indesluttet af store Lømmersflaader, besatte med Gardetropper og Skjts. Hvorledes kunde det da i en saadan Afstand være muligt, at Raabet fra Skibene: Ave Imperator, morituri te salutant! kunde høres af Keiseren paa hans paa den høie Strandbred opreiste Trone? Og hvorledes var det muligt, at de to Ord, som Keiseren svarede: Avete vos! kunde gaa til de paa Skibene forsamlede Tusinders Dren — selv uden at tage Hensyn til den Støi og Larm, som en Forsamling af hundrede tusinde Tilskuere og Soldater nødvendigtvis medfører?

Den eneste Mulighed for at redde det romantiske, men som saa meget lignende historisk bleve Morituri te salutant, var ved at antage, at de 19,000 Dømt maasse før Kampen og før deres Indskibning var dragne i en høitidelig Procession forbi den paa sin Trone i Keiserkaabe siddende Imperator. Men heller ikke denne Forudsætning er holdbar; thi for det Første omtaler ingen af de tre Skribenter et saadant Optog, og for det

Andet er det i og for sig af flere end en Grund i det foreliggende Tilfælde utænkeligt, da sikkert det keiserlige Hof ikke indfandt sig til Skuespillet, før alle Udstalter til dets Begyndelse var trufne.

Den hele Scene, Sueton og Dio Cassius udmaler saa romantisk, medens det ældste, vigtigste og bedst underrettede Bidne, Tacitus, ikke omtaler det med et Ord, er og bliver saaledes en ren Opfindelse, der skriver sig fra senere Sladderhistorier i Hovedstaden. Og med den falder da ogsaa det saa berømt bleone: Ave Imperator, morituri te salutant! og forsvinder iblandt andre Fabler.

Mærkeligt nok er det netop saadanne Ting, som bevares i Folks Minde. Til Bevis derpaa tjener den Omstændighed, at hin Anekdot endnu i vore Dage ikke alene uden noie Undersøgelse gjælder for en virkelig historisk Kjendsgjerning; men at man ogsaa i en Mængde nyere Bøger kan lære: at „Gladiatorerne“ ved de romerske Kampe i Keisertiden

med hint Raab var dragne op i Arenaen foran Keiseren, der havde Forsædet — skjønt, saavidt jeg ved, ikke en eneste af Oldtidens Skribenter har nævnt et Ord derom.

Den eneste Mulighed, hvorved Suetons og Dios Beretninger kan erholde en vis historisk Sandhed, er ved at antage, at begge disse Skribenter har forvevlet Festen paa Fucinersøen med en anden Tid i selve Rom paa et mindre Bassin foranstaltet Sotræfning, saaledes som den Augustus foranstaltede. Og denne Mulighed er for mig en Sandsynlighed.

[Ordforklaring: Manipulus, en Trop Soldater, Trebiedelen af en Cohorte. Ballister og Katapulter var Krigsmaskiner, hornede Kastestøts, især store Stene, udslængedes. Rhetorisk, henhørende til Beltalenhedskunsten. Triton, efter den romerske Fabellære en uordenordnet Havgud. Centurion, hos Romerne Befalingsmand over 100.]

Mytiske Personer.

[Anm. Om den tidligere (Side 177) omtalte mytiske Person i Bergen skal vi endnu efter „Morgenbladet“ meddele nedenstaaende Notitser.]

III:

Om den meget omstrevne mytiske Personlighed, der i Tyveaarene opholdt sig i Bergen og dersteds holdt Skole, under Navnet Andersson, har Redaktionen af Ostgøtakorrespondenten fra navngivne Mand i Bergen modtaget en Skrivelse, der gjengives saaledes: Til mulig Belysning af den i Artiklerne „En Mytifikation at løse“ i Deres

ærede Blad No. 4, 5 og 6 opstillede Spørgsmaal, vil En, der er interesseret i Personalhistorien og derfor selv i en Række af Aar har forsøgt at løse Gaaden, tillade sig at anføre de Data, som det hidtil er Lykkets ham at bringe for Dagen. Maaske kunde Sagen derved bringes et Skridt videre frem mod den virkelige Løsning; ialfald turde Dplysningerne kunne tjene til at berigtige flere af de hidtil fremsatte feilagtige Gissninger og ikke saa ganske korrekte Paaastande. Hvad der saaledes nedenfor vil anføres, støtter sig dels til Udsagn fra paalidelige Personer, der endnu leve og kjendte den

nyttigste Mand personligt, dels til Korrespondenser med Personer, der have været i Berørelse med ham, inden han kom hid, og dels til Uddrag af offentlige Protokoller og Arkiver.

Aar 1818 den 31te Oktober antom hid til Bergen over Christiania fra Kjøbenhavn en Mand, svensk af Fødsel, der kaldte sig Johan Andersson. I hans Pas opgaves han at være 30 Aar gammel; Passet var dateret „Christiania Politikammer den 19de Oktober 1818“. I Kjøbenhavn har han sandsynligvis opholdt sig i 5 a 6 Aar og var antagelig kommen der mellem Aarene 1811 og 1813. Der bar han Navnet Lindgren.

Hvad disse to Navne betræffer, da er det første, Andersson, opdigtet. Hvorvidt dette er Tilfældet med det sidste, Lindgren, har det endnu ikke været muligt at udforske. At han i ethvert Fald har havt nogen Forbindelse med Navnet Lindgren, synes at fremgaa af følgende Omstændigheder:

I Kjøbenhavn opholdt han sig meget hos Grev Horn (Claszon) og medførte fra ham et anbefalingsbrev til Grevens Ven hersteds, Biskop Pavels; i Brevet kaldte Grevnen ham „min reisende Ven“, med det Tillæg, at han, „da hans Affærer endnu ikke vare ordnede“, indtil videre var nødt til at holde sit Navn skjult. Paa Spørgsmaal fra Biskopen svarede han selv, at han hedte Lindgren, men udbad sig, at dette maatte holdes hemmeligt. At Andersson og denne Lindgren var en og samme Person, bevises saavel af Tidspunktet for Afreisen fra Kjøbenhavn som af hans (Anderssons) i Passet angivne Alder med flere Omstændigheder. Aar 1831 den 11te—18de August laa her paa Reiden den svenske Korvet „Jarramas“, hvis Chef var Kommandørkaptein Servais. Dagen efter at Korvetten var ankret, aflagde Chefen samt et Par af

Officererne Besøg hos Andersson (Lindgren). Et Par Dage senere gav Andersson til hans Værelse et Aftenselskab paa et i Nærheden af Byen liggende paa den Tid meget besøgt Kafelokal. I dette Selskab deltog, foruden Chefen og flere af hans Officerer, tillige en endnu her boende anseet Kjøbmand, der var i Anderssons Hus. Paa hans Spørgsmaal, hvem Servais var, fik han af A. til Svar: „Det er min Svoger, Kommandørkaptein Servais.“ Nu er det notorisk bekjendt, at den Kommandørkaptein Servais, der i 1831 førte Korvetten „Jarramas“, var to Gange gift, første Gang med Henriette Lindgren, død 1827, og anden Gang med Gustava Heerman, død 1847, Datter af Hofretsraad Heerman.

Hvori de anførte, af Grev Horn nævnte, „endnu ikke ordnede Affærer“ have bestaaet, har det derimod sine Vanstelheder med at konstatere. Det er bevisligt, at den Lindgren, der kom i Horns Hus og af ham anbefalede til Biskop Pavels, før sin Ankomst til Kjøbenhavn havde boet i Stoaeholm og der drevet Bryggeribedrift; maaske dette kunde lede paa Spor efter ham. Det heder videre, at han i denne sin Stilling gjorde Fallit. Maaske dette er hans „uordnede Affærer“, hvilket dog, da han til sin sidste Stund vedblev at holde sit rette Navn skjult, ikke er rimeligt, thi saavel paa Grund af hans Virksomhed her, der gav ham mere end rigeligt Udkomme, som ogsaa paa Grund af, at der tilfaldt ham en Arv, som han lod gaa over til Moderen, havde han haft Anledning til i en Fallit at rette for sig, saafremt den ikke i og for sig havde været en uredelig Sag. Bist er det, at han under sit femtenaarige Ophold hersteds stedse svævede i Uro, saa at han altid havde en Silkestige under sin Seng og paa Bæggen to

ladte Pistoler, som han undersøgte hver Aften. Derhos bar han altid sine Penge og Papirer hos sig i en paa den indre Side af Bryllivstykkeet syet Lomme; ved hans Død fandtes saaledes paa Liget 1200 Specier i Kontanter, der ogsaa staa indførte i Skiftebrevet. Hvori kan imidlertid hans stadige Uro og Uengstelse have havt sin Grund? At han har været en politisk Personlighed, er vistnok muligt, men hidtil ubevidst. Under sin pædagogiske Virksomhed her (hvorum videre nedenfor) ytrede han mange Gange opbragt, hvilket flere Personer endnu mindes: „Seg er født til noget Andet end til at være Lærer for Jer!“ Hvad nu end hans rette Navn kan have været, saa er det sikkert, at, saafremt han er, som han selv har fortalt, og hvorpaa der blandt hans Efterladenskaber ogsaa kunde siges at have været flere Beviser, havde været Page ved Gustaf IV Adolfs Hof, saa skulde det have været et af følgende Navne: von Heine, Gripenschütz, von Knorring, von Schöting, Cederstiöld, von Rööl, Gyllenstiöld, von Schneidau, von Heyne, Ehrengravath, Bergencreutz, Möllersvärd, Armfeldt, Sparre, Gyllenhammar, Løgerberg, von Schwerin, Gedda, Ehrencrona, Arnstedt; thi disse vare Pager i Aarene 1796—1810.

I hans Pas stod, som nævnt, hans Alder opgivet til 30 Aar, hvorefter Fødselsaaret skulde være 1788. At han ved Afreisen fra Kjøbenhavn var omkring 30 Aar, stemmer ogsaa overens med andre Beretninger om ham fra den Tid. I „Bergens Adresskontors-Efterretninger“ for Tordag den 16de Marts 1833, hvor hans Dødsfald er bekendtgjort, er hans Alder opgivet til „nær 40 Aar“. I Bergens Domkirkes Dødsanmeldelsesprotokol staar hans Alder opgivet til 40 og fem Sjettedels Aar. Paa et tre-

die Sted opgives han at være født den 13de Marts 1793. Efter disse Opgaver skulde Fødselsaaret have været 1793 eller 92. Sandsynligheden taler imidlertid for, at den første Opgave, 1788, kommer Sandheden nærmest, da hans endnu levende Bekjendte hersteds ere enige om, at han ved sin Død har været nærmere 50 end 40 Aar.

I 1820 oprettede han her en Skole, det saakaldte Andersonske Institut, en i sin Tid høist anseet og meget besøgt Skole, hvor største Delen af den nulevende bergenske ældre Handelsstand har faaet sin Uddannelse. Hans Dydighed i Ledelsen af denne Anstalt er almindelig erkjendt og synes at antyde, at han har været i Besiddelse af en for den Tid høitstaaende Dannelse i Forening med administrative Evner.

Hans Personlighed skildres af Bekjendte saaledes: Han var en usædvanlig smuk Mand med regelmæssige, fine Ansigtstræk, Haar og Skjæg (smaa Bælkenbæster) lysebrunt, smuk Legemsbygning samt statelig Holdning og Gang. Hans Væsen og Maade at være paa havde et aristokratisk Præg; han var taus og tilbageholden, men under fire Nive omgjængelig, interessant og lærerig. Af Tænkemaade var han nobel og ridderlig, i sit daglige Liv tarvelig og streng. Hans Klædebragt var smuk og elegant. Han gik ikke i Selvfab og blandede sig i det Hele taget ugerne med Folk. I sin Skole var han noiesende og barsk og nød i sær Grad Agtelse og Anseelse saavel hos Lærere som Elever.

Han døde Natten mellem den 11te og 12te Marts 1833 og begravdes (tilsyneladende) paa Bergens Domkirkegaard den 17de Marts. Da der til en af hans Bekjendte kom Indbydelse om at følge ham til Graven, blev der svaret: „Nei, jeg følger ikke, thi det er ingen Begrav-

velse." Den ved denne Anledning i Graven nedfattede Kiste aabnedes den 28de April 1880, altsaa 47 Aar, efterat den var nedfattet. Kisten var helt omgivet af Blaalere. Det var en Dobbeltkiste, og mellem den ydre og den indre Kiste var et fast stampet Lag af Ler og Sten. Liget, der skulde have været i Kisten, vilde saaledes have været hermetisk indeluffet og efter almindelige Regler have holdt sig mod Forraadnelse. Kisten var derhos fuldstændig vedligeholdt og viste intet Tegn til nogenfinde at have været opbrudt efter Tjenspigringen, om man kunde tænke sig, at Liget var blevet borttaget. Sagen er, at hans Lig aldrig havde været i denne Kiste, og det er tilfældigt og Faktum, at han Kl. 11 om Aftenen for Begravelsesdagen af 3 endnu levende Personer havde været seet liggende i en almindelig og paa den Tid brugelig Kiste. Den i Graven nedfattede Kiste skulde saaledes have været af en speciel Konstruktion for Anledningen, hvilket ogsaa de uforholdsmæssig store Begravelsesomkostninger synes at antyde, da de beløb sig til omtrent tre Gange saameget, som en Begravelse paa den Tid pleiede at koste. Det mellem den ydre og indre Kiste tilstampede Ler- og Stenlag var formodentlig anbragt der enten for at give Kisten en Tjengde, som om der havde ligget et Lig i den, eller ogsaa for at tjene til at bevare Liget, om man ikke strax havde kunnet bortføre det, men først havde maattet lade dette bero til et senere Tidspunkt. Den indre Kiste var indeni fra Bunden og opad Siderne forsynet med stærke Jernbaand for at modstaa Tjengden af det ydre Tryk. Naar det nu, som ovenanført, heder, at han Kl. 11 Aftenen for Begravelsen har været seet liggende i en almindelig Kiste, medens den opgravede var af en egen Konstruktion, saa maa man spørge: Hvor er

der blevet af den anden Kiste med Liget? Den Tanke kunde ligge nær, at Liget er blevet udleveret af Lægerne forat dissekteres som et Lig, der forsaavidt var af mindre Betydning, som der ikke var Slægtninger, der kunde tage dette ilde op. Saaledes er det imidlertid ikke gaaet til; thi for det Første, ytrede han selv i levende Live, at „hans jordiske Levinger skulde komme tilbage til Sverige“, og man har altsaa Grund til at tro, at de ere blevene førte derhen — og for det Andet indeholder hans Testamente, oprettet den 6te Juli 1832, i første Punkt følgende: „Inden jeg begravnes, tillædes en Læge, der aabner Pulsaaeren paa Liget for derved at komme til Visshed om, at jeg er død, men anden Aabning tillædes ikke“; — dette Sidste har sikkerlig hans executor testamenti og fortrolige Ven her, nu afdøde og med hans Hemmelighed begravne Konsul F. L. Konow, med Samvittighedsfuldhed iagttaget; — og endelig for det Tredie viste den nedgravede Kiste intet Tegn til at være opbrudt, som Tilfældet vilde have været, om Liget for havde ligget i den. At den nedgravede Kiste var tænkt at benyttes, kan man slutte deraf, at der af de Ting, der ansøres i 3die Punkt af hans Testamente som de, der skulde lægges i Kisten med ham, fandtes følgende: en stor Medaljon af det Slags, der meget benyttedes i Slutningen af forrige Aarhundrede, og hvori en krøllet, sort Haarlok, en Dobbelttring af dem, som man i gamle Dage benyttede ved Forlovelser, en liden, tildels odelagt Ufse, samt det Hø, som han vilde have lagt i den istedetfor Spaan. Derimod fandtes ikke det i Testamentet nævnte Dameportræt med Navnet Charlotte og heller ikke den anden deri nævnte Ring, maaste en massiv Jernring med Vaabensignet, som han stadig bar. Man

kan tænke sig den nedlagt i Kisten med ham selv som en Legitimation. Det er saaledes antagelig Lyffets — formodentlig Testamentssekretar — om Matten før Begravelsen at faa den virkelige Kiste ført bort, men hvorhen? Ved Bergens Soldkammer sees ingen Udklarering for Sverige fra Handelshuset Fr. Konow at have fundet Sted mellem den 11te Marts og 12te April 1833, hvilket imidlertid ikke er til Hindrer for, at det er foregaaet paa en anden Tid, men dog neppe senere end sidstnævnte Datum, thi Riget var vistnok ikke balsameret og har vel derfor maattet sendes bort snarest muligt. Hvad der synes mærkeligt, er, at af hans efterladte Bibliothek er sporeløst forsvundet 406 Bind, der ikke ere opførte i Auktionskatalogen; man kunde saaledes tænke sig, at Riget var blevet bortført som en Kasse med Bøger.

IV.

Den mystiske Svenske i Bergen giver endnu Anledning til allehaande Gissninger, hvis Liv dog i Almindelighed er kortvarigt, da de falde for faktiskke Urigtigheeder, skriver G. H. T. De stærkeste Grunde taler dog fremdeles for den før nævnte Matt och Dag, der, kompromiteret ved utilbørlige Ytringer om Carl XIV Johan maatte rømme ud af Landet. Dr. Hazelius har siden oplyst, at denne Matt och Dag var kommen over til Amerika, hvorfra han havde korresponderet med dennes Fader. Men den Indsender i Ostgöta Korrespondenten, der først nævnte dette Navn, finder sig ikke slagen af denne Oplysning. I et nyt Brev til samme Blad ytrer han: „Mandens Begravelse var jo en skarp Mytifikation, der viste, at han dermed vilde sikre sig mod Forsølgelser. Det er ogsaa tydeligt, at han, dengang levende og frisk, begav sig til et andet Land —

Amerika, hvor man jo har seet Matt och Dag i 1840 Marene.

Hvorfor var Forlovelsesringen og Charlottes Portræt borte? Paatageligt fordi Romlingen ikke vilde stille sig ved en saa dyrebar Grindring.

Matt och Dag havde en længere Tid været sygelig — hvilket let kunde fingeres. Dette Opspind var nødvendigt for at gjøre Historien troværdig.

Konfuld Konow, Matt och Dags Forholdige, kunde vel sette den hele Tragedie i Scene. De fire hundrede Bind Bøger, der ere forsvundne, kunde meget godt faa Plads i den Rigteste, der blev tom, da Riget steg ud, ligesom det jo fortælles, at en Person havde seet en Rigteste om Aftenen bæres ombord paa et Fartoi.

Matt och Dag var i Sverige bleven dømt til Døden in contumaciam (: at erklæres, hvis man fik fat paa ham), men farligere var det, at hans tidligere Kamerater ved Garden kunde tiltroes at ville gaa Hofretten med flere i Embedet, skjønt Carl Johan havde forbudt de to, der forlangte Permission, dette, for at tage Hevn for Carl Johans Regning, da hele Armeen var ophidset paa Grund af de Forhaanelser, som Matt och Dag havde ytret imod den i sin paa Ulyst udgivne Bog. Heri laa en større Fare end fra Hofretten og den altid forsonlige Carl Johan.

Det vilde for længe siden, efter alle Gissninger, være blevet bekendt, om der havde været nogen anden svensk Mand af Betydning end Matt och Dag, der i de Tider havde expatrieret sig (: gaaet i Landsflygtighed).

Selve Begravelsens Tarvelighed viser jo en tydelig Plan for at gjøre Sagen fuldkommen troværdig.

Hvor skulde Manden være bleven af, da han ikke senere viste sig i Bergen? — Jo, han kunde have druknet sig, vil

man indbende, men da havde han ikke kunnet drukne sine Bøger.

Alting viser tydeligt, at han levende har begivet sig bort. Det Naturligste er, at han vilde søge at naa Amerika. Det staar tilbage af Hazelius at faa opgivet den Tid, da Natt och Dag ankom til den nye Verdensdel. At forøvrigt H. selv, som en intim Ven af Natt och Dag, har havt Del i Mytifikationen, er høist sandsynligt. Selve Korrespondencen kunde være istandbragt for at fjerne Marsagerne til Natt och Dags Frygt. Det kan være muligt, at Hazelius i Brev har meddelt ham den Harm, der i den svenske Hær herskede mod ham.

Bistolerne vare beregnede som Værn mod privat Hevn, ligesom i værste Fald Rebftigen for at slippe bort fra Forsølgere.

Det maa gjentages, at man ikke kender en eneste Mand i Sverige, der paa den Tid befandt sig i samme Stilling som Natt och Dag.

Hvor længe han opholdt sig i Tyskland, ved jeg ikke. Nogen Tid behøvede han for at udgive sit Smædeskrift om den svenske Armees Organisation. Han behøvede vel ogsaa nogen Tid for at blive Kammerherre ved det badensiske Hof og at fungere der. At han ikke kom til Norge før 1818, er berettet derfra. Kort sagt: Jo mere jeg betragter alle Omstændigheder ved denne Sag, jo lettere kommer jeg tilbage til min første Gissning, fra hvilken jeg engang førtes bort efter Hr. Hazelius's Forklaring, og jeg fastholder atter samme Gissning som Noget, der nu er blevet fuldkommen sandsynligt. Jeg kommer til at fastholde den, indtil man kan opvise nogen dannet Person, der i 1818 af politiske Grunde maatte forlade Fædrelandet.

V.

Om den mytiske Person i Bergen læses i Carlskrona Veekoblad følgende: Naar det opgives, at den omstrevede mytiske Person selv har sagt, at han var Svoger af Kommandør Servais, havde man, hvis dette Opgivende var rigtigt, Grund til at antage, at Gaaden vilde løses, da Kommandør Servais har to Sønner, der endnu er ilive, og som ere ansatte ved Marinens Station hersteds. Vi have derfor hos disse forhørt, hvorvidt de kjendte noget til den mytiske Person. De Dplysninger, som disse kunde give, vare imidlertid høist ufuldstændige, da saavel Kommandør Servais som hans Hustru døde, medens Sønderne endnu vare ganske smaa. Hvad de imidlertid kunde meddele, er i Korthed følgende:

Kommandør Servais Hustru, der var født Lindgren, havde flere Brødre, der vare „uroelige Hoveder“. En af disse maatte af mistænkelige Grunde forlade Sverige, og var, derom vare de overbeviste, den i Bergen bosatte mytiske Svenske.

Hvad Kommandør Servais betræffer, der ogsaa spiller en Rolle i denne mytiske Historie, opgaves det, at han havde været en meget original Mand og i høi Grad demokratisk sindet. Som Bevis herpaa kan anføres, at saavel hans Fader, der under den første franske Revolution blev fordreven fra Frankrige og bosatte sig i Sverige, som hans Forfædre i flere Led havde baaert Titel af Markk (Greve), men Kommandør Servais aflagde denne Titel, da det, som han udtrykte sig, „bare var Dumhed“ at bære den. Naar det videre heder, at denne Johan August Andersson havde et Bibliothek, bestaaende af franske Bøger, der efter hans Død ikke solgtes ved Auktion, men antagelig vare blevne førte bort

samtidigt med Riget, bør det nævnes, at Kommandør Servais havde en Samling franske Bøger, der opbevarede i to større Bogskabe, der sjelden eller aldrig aabnedes; Bøgerne bleve efter hans Død solgte. Af Grunde, der opgives, kan det med temmelig Sikkerhed antages, at Kommandør Servais aldrig havde indkjøbt disse Bøger, men faaet dem paa anden Maade. At Rhygdet, der jo gjerne overdriver, i en Person, der omgav sig med et saa mystisk Slør, som Tilfældet var med denne „Johan August Andersson“, gjerne vilde se en hvitstaaende Person og af fornem Fødsel, er let forklarligt. Hvad der anføres for en saadan Antagelse, finde vi dog at være af altfor løs Bestaffenhed til, at man deraf skulde kunne danne sig nogen Mening. Det Æneste, der skulde tale derfor, synes os at være, hvad der er opgivet om, at der, da han en Dag besøgte Korvetten og skulde gaa iland, hødes ham en Ære, der dengang havde vaakt megen Opmærksomhed i Byen, nemlig, at da han steg ned i Skibets Baad, der førte ham iland, mandedes Raa og salutedes — en Æresbevisning, der kun tilkommer høiestede Personer samt Personer af høieste Rang.

For muligens at erholde Oplysning om, hvorledes hermed forholdt sig, have vi gjort os bekendt med Kullerne for de i Aarene 1825—1835 udgaaede Dr. logsstibe, hvilke Kuller findes opbevarede paa Marinens Regnskabskontor. Heraf fremgaar, at Korvetten „Jaramas“, under Befal af Kommandør Servais, kun har været ude paa Expedition i Aaret 1831, at Korvetten afgik herfra den 31te Mai og kom tilbage og afmonstredes den 24de September samme Aar. Af de under denne Expedition paa Korvetten tjenstgjørende Officerer og Kadetter ere endnu fire ilive. Den ene af disse,

der allerede da var første Lieutenant, har paa derom steet Forespørgsel erklæret, at der ikke var mandet Raa for nogen saadan Person, som omskrevet, under Korvettens Ophold i Bergen, og sagt bestemt at ville have husket, om et saa særegent Tilfælde var indtruffet, som at der var mandet Raa for en Person, som man ikke vidste, hvem han var; endvidere erklærede han med Bestemthed, at hverken han eller de øvrige Officerer med Undtagelse muligens af Chefen, havde været indbudne til nævnte Person.

Ligesaa sagde han, at han godt minde- des, at nogen Salut eller anden større Æresbevisning ikke havde fundet Sted paa Korvetten under dens Ophold i Bergen med Undtagelse af, da Fæstningen passeredes, samt da en høiere Officer, og da Stiftamtmanden eller den svenske Konsul, han kunde ikke nu afgjøre hvilken, var ombord paa Korvetten.

Dette sidste stemmer ogsaa fuldkommen overens med den paa Korvetten under Expeditionen førte Logbog. I denne findes nemlig antegnet:

„Den 5te August ankom Korvetten til Bergen og salutede Fæstningen med 8 Stk. 24 Punds Carronadeskud og fik 4 Kanonskud til Svar.“

„Den 6te s. M. om Form. ankom General Mansbach, til Ære for hvem, da han gik iland, mandedes Kæling med Hurraraab og salutedes med 8 Stk. 24 Punds Carronadeskud; s. D. kom Stiftamtmanden ombord, der, da han gik iland, fik 8 Stk. 24 Punds Carronadeskud.“

„Den 8de s. M. kom General Mansbach, som, da han gik iland, vistes samme Hønnør, som ved hans første Besøg ombord.“

„Den 11te s. M. affeilede Korvetten og salutede Fæstningen med 8 Kanonskud og fik ligesaamange Skud til Svar.“

Af hvad saaledes ovenfor er anført, tør den Antagelse ikke savne Grund, at den omskrevne i Bergen bosatte Person har været Svoger af Kommandør Servais og har hedt Lindgren, at han for nogen Slags demagogiske „Stemplinger“ har maattet forlade Sverige og da bosat sig i Bergen. Grunden til, at Liget er blevet ført bort, kan ganske simpelt søges i hans Dufte efter sin Død at faa hvile i fædrene Jord, hvorfor Liget, forat undgaa mulige Traktasjerier, blev nedlagt i Kasjen, der forøvrigt blev fyldt med Bøger og sendt til Kommandør Servais, der har ladet Liget begrave i Stilhed og derefter taget Bøgerne i Forvaring.

For dem, der interessere sig for vi-

dere Forskning angaaende Gaadens Løsning, kan nævnes, at Kommandør Servais's Hustru døde omkring 1833—1835 og da var indskreven i Skeppsholmens eller Klara Menighed i Stockholm. I dervedende Kirkebøger findes antagelig hendes Fødselssted, hvor nærmere Oplysninger vilde kunne erholdes om hendes Brodres Døbenavne, Fødselsaar m. m.

At Gaadens Løsning ikke har nogen egentlig historisk Betydning, er vel temmelig sikkert, men Sagen har dog vædt en vis Interesse, hvilket bevises deraf, at Forespørgsler om denne mystiske Person ere indløbne hertil saavel fra Bergen som fra Stockholm og der fra høieste Sted.

Missionen ved de store afrikanske Indføer.

(Fortsat fra s. No.)

Det andet af de Sprog, Rebmann havde tilegnet sig, heder Rijnaheli og er af Betydning som gjensidigt Forstaaelsesmiddel, da man kan hjælpe sig med dette lange ind i Afrika, og det er at haabe, at hans Arbejde i dette vil blive af stor Betydning. Endnu mere Værd har dog hans Studium af det tredje Sprog, Rinnika; thi det tales af Folket i Kombas, og denne Mission har vistnok en Fremtid for sig. Om Rebmann intet andet havde udrettet, havde hans Liv dog ikke været forseilet. Men naar selv Bartle Frere, der dadler hans Fremgangsmaade, indrommer, at han har vundet Missionen og Kristendommen et godt Rygte, — hvilken Binding er saa ikke dette? Endelig er dog ogsaa nogle Wanika vundne af ham og blevne Kristne, og om de end ikke er mange, saa synes de at være saa meget bedre; Rebmann var ialfald hderst bange for at bevæge nogen

ved høre Midler til at gaa over til Kristendommen, og da engang en Mand kom til ham og bad ham om at gjentage en Prædiken for ham, saa var dette Dieblisk, siger han, al hans Møie værd. Dog endnu i Rebmanns Levetid skulde der komme et endnu mærkeligere Resultat af hans Arbejde tilsynne. Efter at Missionen i Zanzibar havde taget et nyt Opsving i Begyndelsen af 70-Aarene, kom der en Dag til Wanika nogle Udsendinge fra en liden Forsamling, der begjærede Optagelse blandt dem, „der fulgte Bogen“. Disse vare komne til den Beslutning paa følgende Maade. En af de saa Kristne, Rebmann havde vundet, Abe Ngoo, var engang kommen i en bitter Strid med sin Hustru, der udartede til Slagsmaal, i hvilket han dræbte hende. Forsærdet og fortvivlet over sin Gjerning flygtede han til de ensomme Stove, men tog dog med sig sit Lukas's

Evang., oversat paa Wanika-Sproget. Her i Stovensomheden byggede han sig en Hytte. Efter lang Tids Forløb saa han en Dag nogle Ffolk af Wanikastammen udenfor sin Hytte, beskæftiget med at fælde Træer. Han begyndte nu at forkynde dem Evangeliet, og efterhaanden samlede der en liden Landsby om hans Hytte, hvis Befolkning vilde være Kristne. Disse henvendte sig endelig til Missionærerne i Mombas med Bøn om videre Undervisning og Optræning i den kristne Kirke. Desværre kunde man for det første kun sende en Medhjælper til dem; han fandt der 34 Mænd og Kvinder, der holdt sig til Bogen; han udvalgte 8 af dem og førte dem til Kisulutini, hvor de blev døbt; senere kom tre Missionærer til hin Egn. De fandt der en kristen Landsby under Ledelse af en ærverdige Forstander, Abe Sidi; de boede i ordentlige Huse, havde en af dem selv opført Kirke og fælles Andagter; senere har der dannet sig endnu en saadan Landsby til. Alle, som har seet disse Kristne, ved kun godt at fortælle om dem. En Missionær, som i den allersidste Tid har besøgt dem, siger, at han havde en Følelse, som om han gjerne kunde sætte sig ved Abe Sidis Fodder og lære af ham.

Kan man ligeoverfor saadanne Kjendsgjæringer endnu paastaa, at Rebmanns Arbejde har været uden Frugt?

Imidlertid vilde vistnok Rebmanns Arbejde, ja hele Missionen paa Afrikas Østkyst forblevet temmelig ubetydende, dersom ikke den almindelige Opmærksomhed var bleven hændragen paa disse Egne ved de store geografiske Opdagelser og de vedholdende Kampe mod Slavehandelen, for hvilke blandt mange andre dog særlig Livingstone har indlagt sig et berømt Navn.

Livingstone opdagede allerede paa sin anden store Reise 1858 til 1863 Nyassa Søen, 650 geogr. Kvadr. Mile stor. Han havde begyndt sit Reiseliv med det Formaal for Die at opdage et godt Missionsfelt; imidlertid var det gamle Spørgsmaal om Nilens Rilder dukket frem blandt Europas lærde Geografer, og man havde nordensfra søgt at trænge frem til dem; Forsøgene var dog mislykkede. Da blev man blandt andre Ting ogsaa opmærksom paa de Meddelelser, som forelaa fra Mombasmissionærerne, om Sneffjelde i Afrikas Indre, og i 1855 og 56 udkom for første Gang et Kart, som fremviste en overordentlig stor Sø i det indre af Afrika; dette fik Betydning ogsaa for Spørgsmaalet om Nilens Rilder, og man besluttede fra Øst at trænge frem og se, om der virkelig var et saadant stort Ferskvand og derefter videre mod Nord for saaledes i Tilfælde at godtgjøre, at Nilen havde sit Udspring her. I dette Tived afgik der i 1856 en stor Expedition fra England under Burton og Speke, som fra Zanzibar skulde trænge frem mod Vest; disse kom i 1858 til den store Sø Tanganyika, men efter en liden Tur nordover forlod de den igjen; senere har Livingstone og Stanley besøgt den; i Ujiji, et Sted paa dens Østkyst var det, at Stanley fandt Livingstone i en høist udmattet og forkommen Tilstand. Senere har man beskæftiget sig meget med denne Søes Afløb, og efter mange Undersøgelser har man nu troet at finde, at dette gaar mod Vest, og Søen saaledes afgiver sit Vand til den store Kongoslod. Tanganyika er 568 geogr. Kvadr. Mile og ligger lige i den almindelige Reiserute fra Øst til Vest gennem Afrika. Det kan let skjønnes, af hvilken Betydning det vilde være for Missionen at vinde Fodfæste her.

Men paa den samme Reise, som Tanganyika opdagedes, saa ogsaa Speke, der alene havde gjort en Afstikker mod Nord, Søen Ukerewe, som han kaldte Viktoria Nyanza; Naret derpaa besøgte han paany sammen med en anden Rejsende denne Sø, stiftede Beskjendtskab med to af Kongerne i dens Omegn, — den ene var den nu saa bekjendte Mtesa, og fandt, at denne Sø strømmæde i Nilen. Ogsaa denne Sø har Stanley paa sin anden Reise nøiere undersøgt; efter hans Beregning omfatter den en Flade af 1340 geogr. Kvadrat-Mile. Hvilken Betydning har dog disse Opdagelser havt ikke blot for vort Kjendskab til Afrika, men ogsaa for alt Arbejde, baade Missionens og Civilisationens, som sigter til at hæve Afrika fra den ned sunkne Tilstand, hvori det befinder sig!

Allerede i 1858 og 59 vakte disse Opdagelser Missionstanter, og der skede et Forsøg fra England paa at optage en ny Missionsvirksomhed i Nærheden af Nebmanns Station; men det førte ikke til noget. I 1864 udstedte det engelsk kirkelige Missionssekskab en Opfordring til at trænge frem paa den Wei, som de nye Opdagelser havde anvist, — for at der ikke skulde gro Græs paa den, inden Missionærerne fulgte i Forsfernes Spor; som Følge heraf udsendtes der en Medarbejder til Nebmann; men denne døde dog snart. Særlig var dog Livingstone ivrig i sine Opfordringer, og en Frygt af disse maa Universiteternes Mission ved Shire-Floden siges at være. Desuden pegede han paa Egnen om Viktoria Nyanza som en lovende Missionsmark; vistnok medførte den store Vanskeligheder, især hvad Forbindelsen med Hjemmet angik, saa at Missionæren maatte være forberedt paa at leve et Robinson Cruso's Liv; „men“, skriver han, „jeg vil sige til Missionærerne: Kommer frem, Bro-

dre, til de ægte Hedninger! J har ingen Ide om, hvor skjæffe de er, indtil J har forsøgt det. Naar J har forladt Kyststationerne og af Hjertet viet Eder til de Wilde, som man kalder dem, vil J ved Siden af nogle Skyggesider og Daarligheder finde særdeles meget, som fortjener at beundres og elskes.“ Til disse Tanker sluttede Stanley sig, og da han paa sin anden Reise lærte Mtesa at kjende, troede han i ham at have fundet den rette Befordrer af Kristendommen i Afrika og hans Rige som den mest lovende Missionsmark. Disse Opfordringer blev heller ikke uden Resultat.

Inden vi i det følgende kortelig nævne disse Missionsforetagender, skal vi henpege paa den anden Bevægelse, der blev af saa stor Betydning for den fornære Mission i Ostafrika: Kampen mod Slavehandelen. Ogsaa her er Livingstone Hovedmanden. Han havde oprindelig forladt sin Missionsstation for at undgaa Boernes Hovertog efter Slaver; men hvorhen han kom, fandt han det forfærdelige Onde udbredt i en utrolig Grad; altid videre greb denne Handel om sig; de skrækkeligste Scener saa han ved den store Flod Laalaba, Kongoslodens Begyndelse, og Bæmmelsen herover drev ham væk. Han skrev senere, at det lykkedes ham at faa mange Billeder udvikkede af sin Sjæl; men med de skrækkelige Scener fra Slavehandelen paa dette Stid vilde det ikke lykkes; endnu kunde han om Natten vaagne op forfærdet over de Drommebilleder, som stod for ham, og hvori han paany oplevede hin Tids Rædsels-scener. Netop et Aar før sin Dod skrev han til det amerikanske Blad New-York Herald et Brev, som sluttede med de Ord: „Alt, hvad jeg i min Ensomhed kan tilsæie, er dette: Maatte Himmels rige Betsignelse komme over enhver, Amerikaner, Eng-

lænder eller Lybfer, vil hjælpe til at hele dette aabne Saar", et Ord, som ogsaa er sat paa hans Grav. Efter Livingstones og andres Optegnelser kan man slutte, at indtil den sidste Tid har man aarlig udført 30,000 Slaver fra Afrikas Østkyst, deri ikke medregnet de 10,000, som aarlig indføres i Egypten. 10 Gange saa mange vinkomne dog paa Beien og i Krigen; altsaa 300,000 aarlig! i 10 Aar 3 Millioner! — I England krævede man Undersøgelser, — de tidligere Foranstaltninger havde altsaa vist sig utilstrækkelige, og endelig kom det til Forhandlinger, som lededes af Sir Bartle Frere med de forskellige Fyrster ved det røde, indiske og persiske Havs Kyster, og som førte til et Forlig med Sultanen af Zanzibar i 1873. Vistnok kan man ikke anse dette som ensbetydende med Slavehandelens Ophør,

men af stor Betydning for dens Indskrænkning blev det dog. Dog havde allerede inden den Tid engelske Rejsdvere opbragt endel Slavestibe og sat mange Slaver i Frihed; disse blev da bragte til forskjellige Steder, saaledes til Mauritius og flest kanske til Bombay i Indien. Dette er i mange Henseender lidt uheldigt; Afrikanerne blive derved bragte i Berøring med et nyt Hedselskab og fjernes fra sit Hjem; dog har man gjort Ubefrødig for at hjælpe dem og tage dem under kristelig Pleie. En Missionær Price grundede i Bombay en kristelig Landsby, hvor der ogsaa oprettedes et Asyl, — Alt for Afrikanere; Livingstone fik flere af Ledjagerne paa sin sidste Rejse derfra, og sjønt ikke alle viste sig fra en fordelagtig Side, var der dog en Mand som Jakob Wainwright blandt dem.

(Sluttes.)

Gaader og Opgaver.

No. 198.

1. 2. 3. 4. 5. 6.

I knappe Aar

Man mig tidt faar.

1. 2. 3.

I Tusindvis jeg findes paa Jord,

Snart tørt og fed og kjæmpestor,

Snart tynnd og liden og ganske mager;

Snart er jeg grum, men og jeg spag er.

4. 5. 6.

Uden Stands jeg gaar min Gang,

Snart med Sorg og snart med Sang.

4. 2. 3.

Jeg volder Skræk, naar jeg er bøs,

Slip mig derfor ikke løs.

(„For Ungd.“)

Opløsning paa Gaaderne i No. 8.

No. 196. 7 r i en (Eyderfen).

No. 197. Ten s e (Tennessee).

H. MATHER
JUSTICE OF THE PEACE,
NOTARY PUBLIC and COLLECTING AGENT.

Office over Spencers Harness Store - DECORAH, IOWA.

G. R. WILLETT.
N. WILLET.

ESTABLISHED
A. D. 1857.

Willett & Willett,

ATTORNEY'S AT LAW,
DECORAH, — — — — IOWA.

DAN. NOBLE,
SADELMAGER.

handler med

Sadler, Svøber, Bidsler etc.
Decorah, - - - - Iowa.

RUTH BROTHERS,

DECORAH, IOWA,

handler med Stangjern, Spiger og Glas, Koge- og Kaffeovne samt Kobber- og Blisvarer, Gaardskredskaber og Verktpoi, Bygningsmaterialier, saasom Vinduesglas, Døre, Blinds, Bygningspapir, Blyhvidt og Olie.

Kobber- og Blisvarer repareres. Lagrender forfærdiges til billige Priser.

P. H. WHALEN

handler med

Manufaktur- og Kolonialvarer,

Hatte og Huer, Støvler og Sko etc. etc.

Sydfiden af Water Street = = = Decorah, Iowa.

J. T. RELF,
PHOTOGRAF,

handler med Kammer, Vifter, Albums, Fliels-Indfatninger, Stereoskop-Billeder etc
Gamle Billeder kopieres.

Smaaobørn fotografæres ved den nye Methode langt hurtigere end før. Alle mine Negativbilleder retouchæres af den udmærkede Retoucher, Hr. Eugene Austin. Afslæg mig et Besøg. Mit Galleri er over Montgomerys Drugstore,
Decorah, Iowa.

Norskt Hotel.

CHRISTIANIA HOUSE, tæt ved Washington St. Broen
DECORAH, IOWA,

anbefales Rejsende af **Anders N. Djome.**
 Gode Staldrum findes til Afbenyttelse.

PETER GJEMS,

Reisende Agent for

G. R. Montagues LaCrosse Steam Marble Works,

tegner Abonnement paa „**For Hjemmet**“. De, som tegne sig paa hans Liste, kunne betale Kontingenten til ham.

Patents. We continue to act as Solicitors for Patents Caveats, Trade Marks, Copyrights etc., for the United States, Canada, Cuba, England, France, Germany, etc. We have had **thirty-five years experience.**

Patents obtained through us are noticed in the SCIENTIFIC AMERICAN. This large and splendid illustrated weekly paper, \$3.20 a year, shows the Progress of Science, is very interesting, and has an enormous circulation. Address MUNN & CO., Patent Solicitors, Publishers of SCIENTIFIC AMERICAN, 261, Broadway, New York. Hand book about Patents sent free.

Tilsalgs meget billigt.

Wolfs Konversationslexikon (tydsk),

5 Kvarthind (gaar til 1841, meget vel konserveret), sælges for \$6.00. Kjøberen betaler Expres-Omkostninger.

Adresse: **K. Throndsen,**

Decorah, Iowa.

Ældre Bind af „For Hjemmet“.

18de Bind, som blandt Andet indeholder den udmærkede Fortælling „Pater Clemens“ sendes portofrit for \$1.

19de Bind, indeholdende blandt Andet „En ung Piges Historie“ og Missionsberetningen „Sex Aar blandt de røde Indianere“, portofrit for \$1.00.

20de Bind, indeholdende den ualmindelig interessante og lærerige Rejsefildring „Nordvest-Pasfagens Opdagelse“ foruden meget andet udvalgt Læsestof, portofrit for \$1.00.

21de og 22de Bind (Aargangen 1881) har et meget afvejlende Indhold, deriblandt den udmærkede Fortælling „Familien Helldringen“, (der hos Boghandleren koster \$3 indbunden). Disse 2 Bind tilsammen portofrit for \$2.

Alle 5 Bind til en Adresse pr. Expres \$4.00.

Hvert Bind bestaar af 12 Hefter og udgjør over 350 store Oktavsider, samt Titelblad og Indholdsregister.

Adresse: **K. Throndsen,**
Dr. 1014, Decorah, Iowa.

C. C. COOK

Optikus og Uhrmager, har tilsalgs Brillor de bedste i Handelen. Lomme- og Stue-Uhre repareres smukt. Læt ved Post Officet, Decorah, Iowa.

For 10 Cents

sendes portofrit et Hefte, indeholdende „**To ældgamle Sange fornede**“, nemlig **Tolvtaalvise** og **Den gyldne ABC**, 8 for 50 Cts., 20 for \$1.00, 100 for \$3.50. Adresse: **K. Throndsen,** Dr. 1014, Decorah, Iowa.

Iver Larsen
sælger udelukkende for Kontant og handler med
DRYGOODS, NOTIONS,

Færdiggjorte Klæder,
Hatte, Huer, Støvler, Sto, Kolonialvarer, etc. etc.
i Brødrene Gulliksons forrige Store.

Decorah - - Iowa.

A. C. Smith, M. D.,
Dien- og Dre-Læge.
Decorah = = Iowa.

12te Udgang af „For Hjemmet“
(21de og 22de Bind)

indeholdende den udmærkede Fortælling „Familien Hældringen“ samt 15 mindre Fortællinger, foruden meget andet interessant Læsestof, (24 Hefter, 720 store Sider) sendes portofrit for \$2.00. („Familien Hældringen“ koster alene omtrent \$3.00 i Bogladen.)

Adresse: **R. Thronsjen,**
Box 1014, Decorah, Iowa.

Ny Möbelhandel.

J. JACKWITZ.
DECORAH, IOWA.

Alle Slags Møbler, saavel simple som fine og elegante, sælges til Ti-
ders billigste Priser. Reparationer udføres.

Ligklister have paa Lager. Begravelser besørjes.

Noget Rest-Exemplarer af
Socrates's Forsvarstale ved Platon
samt Fortællingen „To Søstre“ (8 Hefter af „For Hjemmet“) sendes ti ken-
nen portofrit for 35 Cents.

Adresse **R. Thronsjen, Decorah, Iowa.**

E. P. Johnson,
ATTORNEY AT LAW,
Adams Block. **DECORAH IOWA**

M. O. Teigen M. D.,
Norsk Læge og Chirurg,
(Udeamineret fra University of New York City)

tilbyder herved Landsmænd i Decorah og Omegn sin Tjeneste. Videnskabelig og samvittighedsfuld Behandling garanteres. Kontor oeenover Madenstadts Butik paa Winnebago St. ligeoverfor St. Cloud, Decorah Jo. Kontortid 9—12 A. M. 2—5 P. M. 9—14 p.

ST. OLAF'S SCHOOL,
En lutherisk Høiskole for Gutter og Piger,
Northfield, Minnesota.

Alle Terminer begynder i April, September og November. Betalingen er \$30.00 for Skoleaaret (10 Maaned) og for en Termin i Forhold. Kost billig. Nærmere Underretning faaes ved Henvendelse til Bestyreren
Th. N. Mohn, Northfield, Minn.

E. P. Haugen,

—Gier af—

Decorah Marble Works.
Water St. . . . DECORAH, IOWA.

Jeg tillader mig herved at gjøre Landsmænd i Winnesheit og Allamakee Countier i Iowa, samt i Fillmore, Houston, Freeborn, Goodhue og Olmstead Countier i Minnesota, og forresten i hele den nordre Del af Iowa og sydlige Minnesota, opmærksomme paa, at jeg nu er istand til at expedere alle Ordres med fort Varjel. Jeg har sikret mig de bedste Arbeidere og kan udføre smukt og billigt Arbeide. Da jeg ogsaa har norske Stenhuggere, har Landsmænd den Fordel, at de kan faa sin Inscription feilfri, hvilket er aldeles umuligt, hvor man blot har Arbeidere af andre Nationer.

Som reisende Agenter har jeg engageret Hrr. Harven Miller og Thorvald Kopsland. E. P. Haugen.

Enhver, som ønsker Gravstene, og ikke træffer min Agent, kan derom tilskrive mig, samt angive, hvor kostbar Sten han ønsker, og ieg skal da sende ham Tegninger med vedføiet Pris, hvorefter han kan sende mig tilbage det Exemplar, han udvælger, tilligemed Ordre og Inscription samt nærmest Feragt-Office.

E. P. Haugen.